



**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI**  
**MASTER PROGRAMI**  
**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ORTA DOĞU'DA SOSYAL MEDYANIN TERÖR**  
**PROPAGANDASI OLARAK KULLANIMI:**  
**İŞİD ÖRNEĞİ**

**Hussein Kamal Awla**

**20144355**

**LEFKOŞA**

**2016**



**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI**  
**MASTER PROGRAMI**  
**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ORTA DOĞU'DA SOSYAL MEDYANIN TERÖR**  
**PROPAGANDASI OLARAK KULLANIMI:**  
**İŞİD ÖRNEĞİ**

**Hussein Kamal Awla**

**20144355**

**TEZ DANIŞMANI**

**Yrd. Doç. Dr. İbrahim ÖZEJDER**

**LEFKOŞA**

**2016**



**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**Halkla İlişkiler ve Tanıtım Yüksek Lisans Tezi Programı  
Tez Savunması**

**ORTA DOĞU'DA SOSYAL MEDYANIN TERÖR PROPAGANDASI  
OLARAK KULLANIMI: İŞİD ÖRNEĞİ**

**HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM Yüksek Lisans Tezi Programı için  
hazırlanan bu tez, juriden başarıyla geçmiştir.**

**Hazırlayan**

**Hussein Kamal Awla**

**Juri Üyeleri**

**Yrd. Doç. Dr. İbrahim Özejder**

**Yakın Doğu Üniversitesi  
İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi**

**Doç. Dr. Fevzi Kasap**

**Yakın Doğu Üniversitesi  
İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi**

**Doç. Dr. Metin Ersoy**

**Doğu Akdeniz Üniversitesi  
İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi**



**Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı**

**Doç. Dr. Mustafa SAĞSAN**

**Müdür V.**



**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ**  
NEAR EAST UNIVERSITY  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

Tarih: 23/6./2016, Lefkoşa

2015/2016 Akademik Yıl Bahar Dönem

**BEYANNAME**

Tezin Türü: Yüksek Lisans  Sanatta Yeterlik  Doktora

Öğrenci Numarası : 20144355

Bölümü : Halkla İlişkiler ve Tanıtım

Ben Hussein Kamal Awla İsimli öğrenciniz

“Orta Doğu’da Sosyal Medyanın Terör Propagandası  
olarak kullanımı” konulu tez çalışmamı

“Yrd. Doç. Dr. İbrahim Özejder” adlı danışmanın gözetiminde

kendim yaptığımı; ayrıca intihal test sonucunun bir kopyasının da tezin içinde bulunduğunu,

tez çalışmamı Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nün Tez Yazım Kuralları

Yönergesi’ne azami uyararak hazırladığımı ve bilerek hiçbir kuralı ihlal etmediğimi belirtir,

bunu onurumla doğrularım.

Saygılarımla,

İmza: 



## ÖZET

Terör uzun bir zamandır tüm dünyayı etkisi altına alan ve birçok masum sivilere zarar veren eylemsel bir harekettir. Ülkeler teröre karşı, gerek kendi içlerinde gerekse diğer ülkelerden alınan desteklerle ortak küresel sorun olan terör yapılanmalarına karşı ortak mücadele yöntemleri benimsemiş ve kararlılıkla yürütülmesi amaçlanmıştır. Günümüzde, sosyal medya; şiddet, terör olayları ve savaş görüntülerini çeşitli yayınlarında sık sık gündeme getirerek bu eylemleri halkın gözünde meşrulaştırmayı amaçlamaktadır ve halkın gözünde "bu tip durumlar her zaman olur" olgusunu yerleştirmek istemektedir. Toplumun aslında sosyal medya ile ne kadar yakından ilgili olduğunu ve günün neredeyse tamamına yakın bir zaman dilimini sosyal medya araçlarını kullanarak geçirdiğini görebiliriz. Bu konuda olumlu yada olumsuz birçok fikir ve ideolojinin toplumlara ulaştırılmasında sosyal medyadan daha uygun bir iletişim aracı yoktur. Bu duruma örnek olarak, terör örgütlerinin kendi propagandalarını yapmalarında, kendi ideolojileri ve fikirlerini halka aşılama çalışmalarında sosyal medyayı bir araç olarak kullanılmasını verebiliriz. Çünkü araştırmada elde eden sonuçlara göre sosyal medyanın geleneksel medyaya göre politik iletişimde daha elverişli bir ortam sunuyor olması sosyal medyanın daha çok tercih edilmesine yol açıyor. Geleneksel medya araçlarına kolaylıkla sansür uygulanıyor olması, bu araçların objektiflik ilkesine aykırı olarak taraflı yayın yapmak zorunda kalması sorununu ortaya çıkartıyor. Aynı zamanda toplum sosyal medyayı; geleneksel medyaya göre ekonomik olarak daha ucuz bulmaktadır. Bu sebeple IŞİD terör örgütü propaganda amaçlı geleneksel medya araçları yerine sosyal medya'yı daha çok kullanmaktadır. Bu çalışmada elde edilen verilere göre IŞİD, Facebook, Twitter ve Youtube gibi belli başlı sosyal medya araçlarını, hem propaganda hem de örgütlenme amacıyla yaygın ve etkin bir şekilde kullandığı saptanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Terör, Sosyal Medya, IŞİD, Propaganda, Cihad.

## ABSTRACT

Terrorists are a group of people who use violence and intimidation on civil and all innocent community to gain political gain. Countries that fight terrorism should collaboration from inside and outside of the country. Terror is a common problem between countries, and countries should have one way to prohibit the terrorist activity. Presently social media continuously show and share terrorist activities and part of the war videos in all kinds of social media channels, aimed to show civilians that terrorist activities is a normal and legal activity. We are like a community, if we look at our daily activities, we will see that social media is a big part of our life and it's very important, we spend almost all our time by using social media. In this situation social media is the best means to spread positive or negative ideas rapidly among all media tools. No other means of information is better than social media in delivering terrorist ideology to communities. They use social media as a tool because social media compared with public media in a policy relationship more noncommittal. Public media can easily control and censor terrorist activities, however it is hard to censor on social media. Also social media is cheaper and does not need strong economy to use, but public media needs strong economy. The cause ISIS terrorist group they are use social network media more than other. According to research result, ISIS is using social media like Facebook, Twitter and YouTube to arraignment and propaganda.

**Key Words:** Terrorism, Social Media, ISIS, Propaganda, Jihad.

## ÖNSÖZ

Günümüzde çevremize baktığımız zaman insanları en fazla etkisi altına alan iletişim aracının sosyal medya olduğunu görmekteyiz. Sosyal medyanın insanlara her ne kadar faydalı olduğu dokunduğu görülse de arka planda terör örgütlerinin gizli amaçlarına hizmet etmektedir. Araştırmamızın temel sorusu, terör örgütlerinin sosyal medyayı ne derece etkili kullandığıdır.

Orta Doğu'da sosyal medyanın terör propagandası olarak kullanımı: IŞİD Örneği konulu ve uzun bir araştırma dönemi sonunda ortaya çıkan tezimde beni engin bilgi ve tecrübesi ile yalnız bırakmayan her türlü desteğini bizden esirgemeyen ve bu yorucu yolculukta yanımda olduğunu hissettiren başta değerli tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. İbrahim Özejder olmak üzere, tez değerlendirme jürisinde görev alan Doç. Dr. Fevzi Kasap ve Doç. Dr. Metin Ersoy ve tezi yazmamda manevi desteğini esirgemeyen tüm hocalarıma ve hertürlü desteği için aileme sonsuz saygı ve şükranlarımı sunarım.

## İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar.....	vi
ŞEKİLLER.....	vii
KISALTMALAR .....	viii
<b>1. GİRİŞ .....</b>	<b>1</b>
<b>2. TERÖR, TERÖRİZM VE SİYASET .....</b>	<b>3</b>
2.1. Terörün Kavram ve Tanımı.....	3
2.2. Terörün Amaçları.....	4
2.3. Terörün Özellikleri.....	6
2.4. Terörün Unsurları .....	7
2.4.1. Örgüt Unsurları.....	7
2.4.2. İdeoloji Unsuru.....	8
2.4.3. Şiddet Unsuru.....	8
2.5. Terörün Tarihi.....	9
2. 6. Terörün Çeşitleri .....	12
2.6.1. Devlet Terörü .....	12
2.6.2. Uluslararası Terör .....	13
2.6.3. Devlete Karşı Terör.....	13
2.6.4. Dini Terör .....	14
2.6.5. Etnik Terör .....	15
<b>3. İSLAM'DA TERÖR VE CİHAD.....</b>	<b>16</b>
3.1. Cihad Tanım ve Kavramı.....	16
3.2. Cihad'ın Terörle İlişkisi.....	18
3.3. Modern İslamcılara Örnekler(Şiilik ve Selefilik).....	19
3.3. 1. Selefilik.....	19



3.3.2 . Şiilik.....	21
<b>4. TERÖRİZM VE KURTURUŞ SAVAŞI ARASINDA FARKLAR.....</b>	<b>22</b>
4.1. Hamas.....	23
4.2. Hizbullah.....	25
<b>5. POLİTİK PROPAGANDA VE SOSYAL MEDYA.....</b>	<b>27</b>
5.1. Propaganda ve Medya İlişkisi .....	27
5.2. Sosyal Medyanın Propaganda Aracı Olarak Kullanımı.....	28
5.3. Sosyal Medyanın Politik Eylemlerde Kullanımı.....	31
<b>6. İŞİD SİYASETİ VE PROPAGANDASI.....</b>	<b>33</b>
6.1. Irak Şam İslam Devleti.....	33
6.1.1. Ortaya Çıkışı.....	33
6.1.2. İŞİD Hedefleri ve Siyasi İdeolojisi.....	34
6.2. İŞİD'in, propaganda aracı olarak kullandığı yöntemler.....	36
6.2.1. İŞİD Ve Medya Platformlar.....	36
6.2.2. İŞİD'in Kullandığı Sosyal Medya Ortamları.....	37
6.2.2.1 Twitter.....	37
6.2.2.2. Facebook.....	42
6.2.2.3. YouTube.....	43
6.2.3. kadın ve cinsel ilişki.....	45
6.2.4. İŞİD'in kullandığı para birimi.....	46
6.2.5. İŞİD'in Militanlara Verdiği Diploma.....	46
6.3. İŞİD'in Sosyal Medya ile Militan Toplaması.....	48
SONUÇ.....	49
KAYNAKÇA.....	51

## TABLolar LİSTESİ

<b>Tablo –1:</b> 2016 Başkanlık adayları sosyal medyada propaganda aracı olarak kullanımı.....	30
<b>Tablo – 2:</b> Arap ülkelerinde sosyal medyanın kullanım oranları.....	31
<b>Tablo – 3:</b> IŞİD'in bu hesaplarında kullandığı işletim sistemleri.....	39
<b>Tablo – 4:</b> IŞİD'in ülkeler bazında Twitter hesaplarında Suudi Arabistan'ın birinci sırada olduğu gösterilmektedir.....	39
<b>Tablo – 5:</b> IŞİD'in Twitter hesaplarının yıllara göre yüzdelerle dağılımı gösterilmiştir.....	40
<b>Tablo – 6:</b> 2014'te IŞİD'in Twitter hesaplarının artışı görülmektedir.....	41
<b>Tablo –7:</b> Alttağı grafikte internet kullanıcılarının %51'inin Facebook hesabı olduğu görülmektedir .....	42

## ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil– 1:** IŞİD örgütüne bağlı olan bazı TV kanallarının fotoğrafı.....36
- Şekil –2:** IŞİD terör örgütü militanları toplamak amacıyla kurduğu Twitter hesaplarından bir kare... .....38
- Şekil– 3:** IŞİD'in militan toplamak için açtığı birçok hesaplardan bir tanesi olan arapça Twitter hesabı.....41
- Şekil –4:** IŞİD'in militan toplamak için açtığı ingilizce facebook hesabı.....43
- Şekil –5:** Terör örgütü IŞİD, bir propaganda videosunda Musul'da bir kalabalığın önünde yere diz çöktürülen 3 Peşmerge savaşçısı olduğu iddia edilen kişiden birinin feci şekilde kafası kestiğini gösteren bir fotoğraf yukarıda gösterilmiştir.....44
- Şekil –6:** IŞİD militanları, kadınlarla ödüllendirme propagande fotoğrafı.....45
- Şekil –7:** IŞİD'in kullandığı para birimi.....46
- Şekil– 8:** IŞİD terör örgütüne katılanların verdiği diplomadan bir propaganda görüntü.....47
- Şekil –9:** IŞİD erkekleri cihadçı kadınlarla cinsel ilişkiye girebilecekleri konusunda kandırıyor. Aşağıda gördüğünüz fotoğraf bunun bir göstergesidir.....48

## KISALTMALAR

- ABD:** Amerika Birleşik Devletleri  
**AB:** Avrupa Birliği  
**İŞİD:** Irak ve Şam İslam Devleti  
**M.Ö:** Milattan Önce  
**M.S :** Milattan Sonra  
**S.A.V:** Sallallahü Aleyhi ve Sellem  
**YY:** Yüzyıl



## 1. GİRİŞ

İnsanlar ilk çağlardan bu yana sürekli bir topluluk içinde bulunma ihtiyacı hissetmiştir. Zamanla millet haline gelen bu insan toplulukları; düzenli, istikrarlı, kararlılıkla kendi ihtiyaçlarını karşılamalarına olanak sağlayacak ve bu sorumluluğun altından kalkabilecek bir sisteme ve siyasi liderlere ihtiyaç duymuşlardır. Öte yandan insanlar; hangi siyasi sistemle olursa olsun ülke yönetimine getirilen iktidardan memnun değilse muhalif halk hareketlerine kalkışmışlardır. Ancak bu halk hareketlerinin bazıları yalnızca kendi fikirlerini ve isteklerini mevcut iktidara ulaştırma amacı taşırken bazıları ise terör yöntemleri kullanarak örgütsel yapılanmalarla kendilerine göre temsil ettikleri halkı savunma fikrinden uzaklaşarak farklı ideolojiler ışığında farklı amaçlara hizmet etmişlerdir. Tam da bu noktada terörizm olgusundan bahsetmemiz gerekmektedir.

İlk bölümünde; Önce terör ve terörizmin tanımları, özellikleri ,amacı ve unsurları incelenmektedir, terörün tarihi ve terörün çeşitleri alt başlığında; Dini, uluslararası, etnik ve devlet terörü olarak nitelendirmekteyiz.

Günümüzde terörün ve terörizmin en önemli özelliği, uluslararası ilişkilerini oldukça geliştirmiş olmasıdır. Artık, teröristler eskiden olduğu gibi sadece içinde buldukları ülke ile sınırlı kalmayıp, başka ülkelerdeki farklı gruplar ile bağlantılar kurma yönünde karşılıklı destek sağlamaktadırlar. Ayrıca terörizm, çoğu devlet tarafından etkinliklerinden memnun olunmayan devletlere yönelik desteklenen, gizli bir şekilde kullanılan bir strateji olarak literatürde yer edinmiştir.

Çalışmamızın İkinci bölümünde; sosyal medyanın siyasi propaganda aracı olarak kullanımının siyasete ve demokrasiye olan etkileri incelenmektedir. Asıl amacı, hedef kitlelerdeki istenilen eylem yada düşünce farklılıklarını gerçekleştirmek olan propaganda, iletişim araç ve yöntemlerinin doğrudan etkilenen olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Teknolojinin gelişimine paralel olarak sosyal medya günümüzde o kadar gelişme göstermiş, teknolojik alt yapısını yenilemiştir ki, artık tüm kıtasal coğrafi sınırlar ortadan kaldırılmış ve milyarlarca insan birbirleriyle bütünleşerek sürekli iletişim halinde olmuşlardır. Sosyal medya insanlar arasında iletişimin, haberleşmenin ve insanlar arasındaki mesajların intikal ettirilmesinin önemi o kadar artmıştır ki artık

sosyal medya kamuoyunu şekillendirmede ve yönlendirmede önemli rol oynamaya başlamıştır. Örneğin; Arap Baharı olarak nitelendirilen ve devrimi gerçekleştirme amacı taşıyan toplumsal hareketler süresince başta Facebook olmak üzere, Twitter ve Youtube gibi özellikle eylemciler tarafından kitleleri harekete geçirme ve hareketin dünya kamuoyuna duyurulmasında aktif birer araç olarak kullanımını sağlayan sosyal medyadaki kitle iletişim araçları kullanılmıştır. Bunun da ötesinde söz konusu sosyal medya araçları, bu hareketlere meşruiyet kazandırma anlamında da birer propaganda aracı olarak aktif bir şekilde kullanılmıştır.

Üçüncü ve son bölümde ise IŞİD terör örgütü, hedefleri ve siyasi ideolojisi, ortaya çıkışı, ve en önemlisi de IŞİD'in sosyal medyada üzerinde propaganda çalışmalarını incelemektedir.

IŞİD'i sosyal medya'da kendi propagandasını en iyi yapan terör örgütü olarak nitelendirebiliriz. Burada gözden kaçmaması gereken nokta, IŞİD'in web deneyiminde El- Kaide örneğinden yararlanmasıdır.

IŞİD'in başarıları genellikle propagandasının yapılması sayesinde. Terör örgütlerinin varlığını sürdürebilmeleri için halkın desteğini almaları gerekmektedir ve bu desteği propagandalarını yaparak kazanmaktadır.

Çalışmanın temel amacı, dünya üzerinde yaşanan önemli bir toplumsal ve politik sorunu ele almaktır. Bu araştırmanın en önemli sorusu IŞİD sosyal medya ortamını ne ölçüde propaganda aracı olarak kullandığıdır? Aynı zamanda IŞİD'in diğer propaganda araçlarını nasıl kullandığı da araştırılmıştır.

Diğer bir soru ise İslami düşüncenin teröre kaynaklık edip etmediğidir.

Bu çalışmada terör ve terörizm siyaseti kavramlarını açıklamaya çalıştım, sonra IŞİD sosyal medya alanlarını propaganda aracı olarak ne ölçüde kullandığını tespit etmeye çalıştım. Ayrıca araştırma ile ilgili veri toplamak amacıyla kayıtlı basım nesnelere (kitap, dergi, makaleler, tez çalışmaları) ve internetten faydalandım.

## 2. TERÖR, TERÖRİZM VE SİYASET

### 2.1. Terörün Kavram ve Tanımı

Terör ve terörle ilgili kavramlar tam olarak tanımlamak yada tek ve genel kabul görmüş bir tanımdan bahsetmek oldukça zordur. Bu nedenle, farklı tanımlar ve farklı unsurları içeren anlatımlarla karşılaşmak mümkündür. Terör ve terörizm tanımı toplumdan topluma, hükümetten hükümete, yer yer yazardan yazara ve insandan insana farklı anlamlar kazanmaktadır (Can, 2005, 4). Fakat bunun anlamı, terör ve terörizm herkese ve her şarta yada bölgeye göre değişen birer olgu oldukları demek değildir (Çevik, 2009, 6). Bu rada anlatmak istediğim, sadece terör kavramının sınırlarının çizilmesinin zor olması, küresel ve herkes tarafından kabul edilen bir tanımlamaya henüz ulaşamamış olmasıdır (Can, 2005, 4).

Uluslararası Hukuk Sistemleri'nde terörizmin genel kabul görmüş tek bir tanımının yapılmasının gerekli olup olmayışı hususunda akademisyenlerin iki ayrı yöne bölünmüş oldukları görülmektedir.

Terörizmin genel kabul görmüş tek bir tanımının yapılamamış olmasını uluslararası toplumunun terörizmle mücadelede en büyük engellerinden biri olarak gören akademisyenler, terörizme karşı kararlı bir mücadele stratejisi geliştirmek için genel kabul görmüş tek bir tanımın yapılması gerektiğini belirtmektedirler. Bu konuda örneğin, Christopher J. Joyner "*Siyasal olarak, akademik olarak ve hukuksal olarak terörizm fenomeni açık ve kesin tanım gerektiriyor. Gerçek bir duygu içinde terörizm pornografî gibidir: gördüğünüzde onu bilirsiniz fakat evrensel olarak üzerinde uzlaşmış bir tanım öne sürmek imkansızdır*"(Taşdemir, 2005,11)..

Fransa Terörle Mücadele Kanunu'na göre terör, "*baskı veya tehdit yoluyla mevcut kamu düzeninin ciddi olarak bozulması amacıyla bireysel veya toplu olarak bulunulan herhangi bir faaliyettir*" şeklinde tanımlanmıştır (Gök, 2005, 17).

Terör kavramları, zihinlerde herşeyden önce korku, dehşet, tehdit, santaj, yasadışılık gibi olgulara dayanmaktadır (Yalçın, 2006, 100). Türkçe'deki eski karşılığı ise 'tedhiş' veya 'tedhişçilik'tir. Tedhiş kelimesi de Arapça 'dehşet' sözcüğünden türetilmiştir. Etimolojik olarak terör kelimesinin, Latince anlamı; "korkutmak, ürkütme yada korkudan titremek, yıldırma ve dehşete kapılma, sindirme" gibi kelimelerden çıkan 'terrere' kelimesinden gelmektedir(Can, 2005, 5).



Türkçe'de ise Batı'dan; muhtemelen Fransızca'dan geçmiş ve olduğu gibi korunmuştur. Daha çok siyasal ve ideolojik içerikli eylemleri açıklamak için kullanılmaktadır (Can, 2005, 6).

Türkiye Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. Maddesi'ne göre terör tanımı şöyle yapılmıştır: “*Terör bask, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet'in temel niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, Devlet'in ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyeti'nin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak, yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir.*” şeklinde tanımlamaktadır (Yılmaz, 2005, 41).

Terör örgütleri; ülkelerin de kendilerini haklı çıkarmak için kullandıkları bir silahtır. Savaş ve diplomasi yoluyla giderilemeyen sorunlar terörizm yoluyla giderilmeye çalışılmakta, psikolojik savaş söyleminin yaygınlaştığı günümüzde devletler uluslararası bir sorunun çözümünde terörizmi bir araç olarak kullanmaktadırlar (Gürbüz, 2008, 17).

Terörle ilgili çok sayıda farklı tanım vardır. İşte bu tanımlar ve kavramlardaki çeşitlilikte, evrensel değerler içerisinde ortak paydaları bulmak, bu konudaki problemleri en aza indirecektir. Bilinen yaklaşımlar çerçevesinde, terörizmin amacının hedef alınan rejimi, sistemli şiddet yolu ile yıkarak, yerine kendi ideolojileri doğrultusunda yeni bir yönetim tesis etmek olduğunu söyleyebiliriz (Can, 2005, 4).

## **2.2. Terörün Amaçları**

Terörün amacı belirlenen hedeflere ulaşmak için bir korku ortamı yaratmak, toplumda panik, çaresizlik ve ümitsizlik duygusu yaratarak devlete olan güveni ortadan kaldırmak, sosyal bütünlüğü bozmak istediği hedeflere ulaşmaktır (Baharçipek, 2000, 13). Buradaki amaçlardan hareketle, terör eylemlerinde ne kadar çok kişinin yaralandığı yada hayatını kaybettiği değil; terör eylemlerinden kaç kişinin haberdar olduğu önem taşımaktadır (Saran, Bitirim, 2010, 92).



Terörün oluşurmaya çalıştığı bu etki ne kadar geniş kitlelere ulaşabilirse, amaçlarına da o denli iyi ulaşmış olacaktır. İletişim teknolojisindeki gelişmeler de adeta bu amaca hizmet eder hale gelmiştir (Çanakçı, 2014, 38).

Terör örgütlerinin temel iddiası, görüşlerin mutlak doğrular olduğu ve bunun halka iletilmesinin mevcut iktidar tarafından engellendiği, bu yüzden şiddete başvurmak zorunda oldukları şeklindedir (Kalaycı, 2011, 23).

Terörün amacı, kendiliğinden kaynaklanan ve dışa vurum olarak yansıyan bir psikolojik bozukluk, şiddet, baskı, yıldırma ve başkalarına acı vermekten zevk alan psikopatik bir yapının sonucu olmaktan çok hedefe ulaşılması için başvurulması gereken eylemsel bir taktik ve stratejidir. İntikam amaçlı olmayıp seçilmiş kişilere yönelilmeyen toplumu sarsma özgüvenini yok etme otorite ve sisteme karşı güvenini yitirme panik yaratma septisizmi egemen kılarak normal yaşam alışkanlıklarını terke zorlama algılama ve yön duygularını kaybetmesine neden olma (sebeup/sonuç) ilişkilerini analiz edemeyen, pasif, tepki vermeyen, yalın, çaresiz ve sonuçta teslimiyetçi bir kitle yaratma hedefine yönelik toplu eylemlerde bulunmaktadır (Çillioğlu, 2005, 286).

Terörizmin amaçları terör örgütünün yapısına göre değişmesine rağmen, temel amaç kitleleri terör örgütünün hedef halkı ve mevcut siyasi otoriteden uzaklaştırmaktır. Çünkü bu gerçekleşmediği takdirde güvenlik güçlerine karşı üstünlük sağlansa bile halkın istemi olmadan terör örgütünün istediği yönde bir siyasi gelişim sağlanamaz (Temel, 2010, 29). Örnek Irak'ın Sünni bölgelerinde ve özellikle Anbar Eyaletinde Ramadi ve Felluce gibi şehirlerde sahada etkin bir unsur olarak Irak Milli Ordusu ile mücadele eden ve Şii unsurlara yönelik saldırılar düzenleyen IŞİD terör örgütü, bazı Sünni Arap aşiretlerinin desteği ile Musul ve çevresine yoğun bir saldırı başlattı. Bu ittifakın çok kısa sürede Musul'da Irak ordusunu bozguna uğrattığını, ardından Ninava Eyaleti'ndeki diğer bölgelere yönelik saldırılarını devam ettirerek bazı küçük yerleşim yerlerini işgal ettiklerini ve Selahaddin eyaleti içerisinde yer alan Tuzhurmatu'yu ele geçirdiklerini görüyoruz. Buradan da anlaşılacağı üzere özellikle Irak'ın Musul kentinde yoğun halk desteği alan IŞİD bölgedeki halk otoritesinin kendisinden yana olduğunu görmüş savaşıma dahi gerek duymadan buradaki toprakları almıştır, Irak'ın mevcut rejim askerleri ise halkın desteğinin IŞİD'den yana olduğunu anlayıp, bu tek taraflı savaşı başlatmadan

bitirmiş, ve çatışmalara kısmen girmiş fakat başarılı olamayıp; bölgeyi IŞİD yönetimine bırakıp adeta bölgeden kaçmıştır (Acun, [3.2.2016]).

### 2.3. Terörün Özellikleri

Terörle ilgili anlaşmazlığın temelinde siyasal ve kültürel farklılıklar vardır . Bir ülkenin teröristinin farklı ülkelerde özgürlük savaşçısı olarak kabul edildiği bir dünyada terörizmin özellikleri hususunda ortak bir uluslararası anlayışa varılabilmesi de mümkün değildir. Çünkü terörizmin özelliklerinin belirlenmesi, bu özelliklere bakılarak bir açıklama yapılabilmesi sonucunu da doğurmaktadır. Bu konudaki bir başka zorlukta terörizmin özelliklerinin algılama, neden ve amaçlarla yakın ilişkisinin bulunması ve iç içe olmasıdır. Tüm bunlara rağmen literatürde terörizmin özelliklerinin belirlenmesine dair pek çok araştırma çalışmaları bulunmaktadır (Çevik, 2009, 20).

Her ne kadar terörü bir sistematige bağlamanın olanaksızlığından söz etmişsek de tüm terör türlerinde ortak bir takım özellikler bulmak mümkündür. Terör; genelde siyasi bir hedef içerir, devlet rejimini reddederek kural tanımaz, örgütlü bir harekettir, genelde dış destek de bulabilirler, illegal yollardan mali gelir elde eder, şiddet içeriklidir ve hem kendi elemanlarına hem de farklı insanlara karşı şiddet kullanır, muhataplarına ve topluma şiddet yolu ile korku hissi, caydırıcılığı ayrıca kendilerine direnmelerini kendi sistemlerine boyun eğmelerini sağlamayı amaçlar (Yurtseven, 2006, 16).

Terörizm faaliyetlerinin anlaşılması ve açıklanması açısından da önem taşır ve bu konuda farklı yorumlamalara bağlı olarak terörizm tipleri ortaya konur. Bu tiplerin oluşturulmasında terör eylemini gerçekleştirenler, siyasi neden, amaç ve motivasyon gibi çeşitli temel noktalar üzerinde durulmaktadır (Dilmaç, 2011, 14).

Genel anlamda terörün bazı özellikleri aşağıda verilmiştir:

- Siyasi ve ideolojik bir amacı vardır.
- Devlet yönetimini ve otoritesini reddeder.
- Terör ; örgütlü bir harekettir(Aydın, 2005, 43).
- Bir terör hareketi hem ideolojik hem etnik veya hem dinsel terör özellikleri taşıyabilir (Baharçiçek, 2000, 15).
- Şiddeti özgürleştirir meşrulaştırır, normalleştirir.

- Propagandaya etkin kararlı bir araç olarak sürekli ve daima ihtiyacı vardır.
- Sindirme ve korkutmayı, yıldırma ve normal yaşam standartlarında varmış hissi uyandırmayı ve bu kaos ortamını meşrulaştırmayı insanların buna alışmasını amaçlar.
- Her zaman var olabilir, fakat kaçınılmaz değildir (Turna, 2011, 13-14).

#### 2.4. Terörün Unsurları :

Terörün varlığından bahsedilebilmesi için örgüt, ideoloji ve şiddet unsurlarını varlığını sorgulamak gerekir.

##### 2.4.1. Örgüt Unsurları;

Örgüt unsuru terörizmi anarşizmden ayıran en önemli kavramlardan birisidir. Terör örgütleri eylemlerin terörizm olarak değerlendirilmesi için bir örgüt hesabına, örgütle bağlantı halinde yapılması ve örgütün destek imkânlarından yararlanılması gerekir (Çevik, 2009, 32).

Amaca giden yolda stratejinin belirlenmesi, belirlenen strateji çerçevesinde yapılacak ajitasyon, propaganda ve eylemlerin hayata geçirilmesi, taban oluşturma faaliyetleri, siyasi çalışmaların yapılması, örgütsel eğitim çalışmalarının organize edilmesi ve bunların denetimi gibi bir çok işlevin olduğu terörist organizasyonda, örgüt tabanının sorunsuz olarak işlemesi, iyi bir örgütlenmenin varlığına bağlıdır (Altınkaya, 2009, 16).

Türk Dil Kurumu Sözlüğü örgüt kelimesini, “Ortak bir amacı veya işi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumların veya kişilerin oluşturduğu birlik, teşekkül, teşkilat” halinde tanımlamıştır (TDK [web], 2016).

*“3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1. maddesinin 1. fıkrasında “terör” tanımı yer almakta, bu tanım incelendiğinde, terör suçunun örgütle işlenebileceği, 7. fıkrasında ise, cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1 inci maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanların Türk Ceza Kanununun 314 üncü maddesi hükümlerine göre cezalandırılacağı ifade*



*edilmektedir. Örgüt; organize bir yapı içerisinde, aynı ideolojiyi benimseyen ve aynı hedefe yönelmiş kişilerden oluşur” (Gençtürk, 2012, 4).*

#### **2.4.2. İdeoloji Unsuru**

Terörün öncelikle bir ideolojik temellerinin olması gerekir. Bu unsur, örgütün başlangıç noktasını oluşturur (Karatay ve Kapusızoğlu, 2011, 117). İdeolojinin olmadığı bir eylem ve ideolojik bağın olmadığı bir örgütlenmeden terör diye bahsedemeyiz. Terörist eyleme taban oluşturan, şiddete onay veren bir düşünce sisteminin varlığı terörizm için vazgeçilmezdir (Altınkaya, 2009, 19).

Her örgütün benimsediği bir ideoloji vardır. Leninist, Maoist ideoloji ve dini kaynaklı ideoloji gibi (Özdemir, [4.3.2016]).

Örgüt, benimsediği ideoloji yönünde ilerlemekte, stratejisini buna göre belirlemektedir (Gençtürk, 2012, 3). Bu çerçevede aynı ülke içinde rejim değişikliği istemekte hükümetin politikasını değiştirmeye çalışmak topraklarda yeni bir devlet kurma talebi ile toplumun karşısına çıkmaktadırlar (Özdemir, [4.3.2016]).

İdeoloji kelimesi ilk kez Fransız düşünür Destutt de Tracy tarafından (1754-1836) ortaya atılmıştır. İdeoloji kelimesi, Yunan kökenli, idea (düşünce) ve logos (bilim, bilgi) kelimeleri ile oluşturulmuş ve düşünceyi inceleyen bilim olarak açıklanmaktadır (Hançerlioğlu, 1996, 176).

Ansiklopedik tanımlamaya göre “ideoloji” şu şekilde ifade edilmiştir. Bütün toplum yapısını ve işleyişini kapsamına alan ve belli bir insan doğası anlayışına dayalı olarak, belli bir siyasetle ve pratik bir eylem programını içeren, düşünce ve inanç sistemidir (Yahşi, 2015, 35).

#### **2.4.3. Şiddet Unsuru**

Bir terör örgütünün ayakta kalmasının ve varlığını sürdürmesinin tek şartı şiddet hareketlerinin varlığı ve sürekliliğidir. Şiddet eylemi olmaksızın, ideolojik ve örgütsel birlikteliğin terör örgütlenmesinden çok bir siyasi parti veya düşünce kulübü olacağı yapılan terör tanımlarından anlaşılmaktadır (Altınkaya, 2009, 21).

Terör örgütleri, yapmaya çalıştıkları şiddet eylemleri ile topluma korku salarak, halkta bıkkınlık ve yılgınlık duygusu oluşturup, insanların devlete olan güvenini



sarsmayı ve kaos ortamı yaratmayı, bu suretle de en azından hükümet politikalarını değiştirmeyi veya etkilemeyi hedeflemektedirler (Gençtürk, 2012, 5).

Sosyal psikoloji açısından şiddet, bireylerin saldırganlık tepkilerinin harekete geçirilmesi olarak ifade edilir. Sosyolojik bağlamda şiddet ve terör ise, bir iç güdü olmaktan ziyade, öğrenilmiş davranış biçimleri olarak ele alınır. Şiddet, insanın saldırganlık tepkilerinin harekete geçirilmesidir (Türkkahraman, 2006, 14). Şiddet unsuru terör örgütlerinde yaygın olarak silahlı eylem şeklinde kendini göstermektedir. Saldırgan kültür yada şiddet kültürü toplumun kültür yapısı ile ilişkili olarak ortaya çıkar (Yahşi, 2015, 37).

Sonuç olarak; terörün varlığından bahsedilebilmesi için öncelikli olarak mevcut terörün bir inanış, bir düşünce tarzının yani ideolojisinin olması gerektiği hususundan bahsetmemiz gerekmektedir, ayrıca terörizmin devamlılığını ve sürekliliği için örgütsel tabanlı çalışmalara ihtiyaç vardır, aksi takdirde terörizm devamlılığı için gerekli mali desteği ve eleman ihtiyaçları karşılayamaz ve uzun vadeli olarak sürekliliğini sürdüremez.

Bu örgütsel yapılanmaya bağlı olmayı isteyen bireylerde vardır, mevcut yönetimi beğenmeyen halkı bireysel olarak kendi düşünceleriyle yönlendirmeye çalışan ve tek başlarına çeşitli eylemlere katılan gençlerde vardır. Şiddet yoluyla her işin üstesindengelebileceğini sanan bu gençlerin gerçekleştirmeyi amaçladıkları şiddet eylemleri anarşizm olarak adlandırılır (Altınkaya, 2009, 15).

## **2.5. Terörün Tarihi**

Terörün; nerede, ne zaman, nasıl ortaya çıktığı konusunda ve terör olgusunun günümüze kadar hangi aşamalardan geçerek geldiği konusunda çeşitli fikirler ortaya atılmıştır. Terör olgusunun belirlenememesinde en büyük etken ise gerek teröristlerin gerekse ülke yönetimlerinin hangi olayın terör kapsamında olduğuna karar verememiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebepten ötürü terörün tarihinin belirlenmesi konusunda farklı görüşler ve ikilemler yaşanmaktadır (Yayla, 1990, 343).

Kaynaklara göre tarihteki en eski terörist oluşumlar, MS 66-73 yılları arasında yaşamış oldukları tahmin edilen "Sicariiler"lerde olduğu görülmektedir (Gücenmez, 2014, 13).

Bu bahsettiğimiz terörist oluşum günümüz İsrail topraklarında başlamıştır. Bu terör örgütünün mensupları düşmanlarına gündüz, kalabalık yerlerde habersizce (gizlice) ve arkadan saldırmışlardır. Romalılara karşı mücadele eden Sicariiler Herodian rahiplerinin manastırlarını tahrip etmiş, borçların geri alınmasını önlemek için tefecilerin senetlerini ve devlet arşivlerini ortadan kaldırmış ve Kudüs'ün su kanallarını yıkmışlardır (Yayla, 1990, 343).

Sicariiler aşırı milliyetçi, Roma aleyhtarı bir partiydiler ve kurbanları, Filistin'deki ve Mısır'daki Yahudiler arasında örgütlenen ılımlı Yahudi Barış Partisi mensuplarıydı (Kılıç, 2004, 51). Sicariiler *"Kudüs'ün düşmesinden sonra günahkar rejimin iktidarda olmayacağı için Romalılara karşı zaferin kazanılabileceği ve Allah'ın kendini halkına göstererek onları kurtaracağı"* gibi tamamen akıl ve mantığa aykırı bir inanca sahip olduklarını kabul etmişti (Yılmaz, 1995, 28). Grup terörizmi Ortaçağ'ın sonunda tekrar ve daha kuvvetli olarak ortaya çıktı.

Diğer bir terörist grup ise, Sicarii'lerden yaklaşık bin sene sonra yine Ortadoğu'da Arap Yarımadası'nda ortaya çıkan ve yine dini kökenli olan Haşhaşi'lerdir. Haşhaşi'ler peygamber umudu ve siyasi tedhiçilik İslamiyet mezhebinin bir kolu olan ve 11.yüzyılda ortaya çıkıp 13.yüzyılda Moğol Devleti'nce ortadan kaldırılan "Haşhaşiler"in en göze çarpan özelliği idi (Kılıç, 2004, 28, 52).

Haşhaşiler islami mezhep farklılıklarını kendilerine ilke edinen ve bununla beslenen gizli bir örgüttür. 11.yüzyılda İsmail'lerden ayrıldılar. Haşhaşiler Selçuklu devleti için büyük bir tehlike oluşturmuştu (Lewis, 2005, 13). Haşhaşiler, Şii mezhebine mensupturlar ve İslâmi yozlaştırdıklarına inandıkları müslüman devlet liderlerini hedef olarak seçmişlerdir. Haşhaşilerin kurucusu ve aynı zamanda siyasal terörü ilk kez kurumsallaştıran kişi Hasan el Sabbah'tır (Gücenmez, 2014, 14).

7. yüzyıl, Hindistan'da kuzeyinde olan Thug' lar da bir terör örgütü olarak etkinliklerini sürdürmüşlerdir. Thug'lar ölüm tanrısına tapıyorlar ve gündüz halk arasında dolaşan gezginleri tanrılarına kurban ediyorlardı (Davis, 2004, 28).

Kaynaklara göre tarihte ilk modern terörizm, Rusya'da 1870'lerden I. Dünya Savaşı'na kadarki dönemde halk hareketleriyle ortaya çıkmıştır.

Devrimci terörizm döneminden "Soğuk Savaş" dönemine kadar ki dönem Marksist-Leninist veya etnik (ulusalcı) konulardaki söylemleriyle devleti ve insanları yeniden yapılandırmayı amaç olarak seçen, hedef ve ideolojisine sadakati sebebiyle



eylemlerini üstlenmekten çekinmeyen, terörün bir propaganda silahı olarak davayı tanıtmadaki hayati önemini kavramış, kısmen dış destekli, ulusal ve yerel bir terörizm ile küresel dış dünyadan izole edilmiş olarak kendisini davaya adanmış fazlaca romantik ve kısmen belli oranda profesyonel bir terörist tipi miras kalmıştır (Çevik, 2009, 19).

Terör siyasi bir terim olarak Fransız Devrimi ile birlikte ortaya çıkmıştır (Saraçlı, 2007, 1051). Fransız Devrimi'nden bir süre sonra Robespierre ve yakın arkadaşlarının iktidarın mutlak sahibi olduğu 10 Mart (1793-1794) dönemine "Terör Rejimi" denilmektedir (Yayla, 1990, 343).

Fransız Devrimi'den sonra insanları yargısız infaz ederek, siyasi amaçlarla idam eden rejim "terör rejimi" o dönem ise "terör dönemi" olarak adlandırılmıştır (Ortaylı, 2002, 5).

19. yüzyılın ikinci evresinde yeni dünya'da diğer kıtalar kadar olmasa da Amerika'da terörden payına düşeni almıştır. Amerikan İç Savaşı'nda(1861-1865) yenilgiye uğrayan Güneyli'ler yeniden Amerika'yı inşa etme taraftarlarına baskı kurmak için "Ku Klux Klan" adlı bir terör örgütü kurmuşlardır, ancak yönetim durumdan haberdar olmuş ve terör örgütü varlığını devam ettirememiştir (Çevik, 2009, 14).

Eski tip teröristlerin yerini giderek, dini düşüncenin veya etnik kimliklerin yönlendirdiği terörist grupların aldığı görülmüştür. Dini veya etnik amaçlı hareket eden teröristler hangi yöntemle olursa olsun hedeflerine ulaşmaya en kararlı olanlardır (Özdağ, Öztürk, 2000, 24). Günümüzde ise, özellikle Avrupa'da, terör ve terör eylemleri kendini yoğun olarak 1960'lardan sonra hissettirmiştir. Bu nedenle konuyla ilgili tarihi seyri 1960 öncesi ve sonrası olmak üzere iki perspektifte incelemek gerekmektedir. Bunun yanı sıra, özellikle batılı anlamda terörizm, Ortadoğu'da Filistin'de ve Filistinlilerin eylemleri olarak (Musevilere karşı) kabul görmektedir.

1970'lerden sonra, terörizme maruz kalan devletlerin başında; "Birleşik Krallık, İsrail, Lübnan, Türkiye, Uruguay Arjantin, El Salvador" sayılmaktadır. Bu eylemlerde adını duyurmuş örgütler ise Irish Republican Army(IRA-İngiltere), Basque ETA (BASK İspanya), Rote Armee Fraktion (Kızıl Ordu Hizbi Almanya),

Red Brigade (Kızıl Tugaylar İtalya), Direct Action (Doğrudan Eylem Fransa) olarak sıralayabiliriz (Can, 2005, 9).

1980'li yıllarda ise Marksist-Leninist ideolojinin tesirinin azaldığı dönemde, kökten dinci ve batı karşıtı zihniyetin gelişim gösterdiği ve buna bağlı olarak, bu ideolojileri özümseyen terör örgütlerinin ortaya çıkarak yayılmaya başladığı dönem olarak nitelendirebiliriz. 1979 yılında Afganistan'ı işgal altına alan Sovyetler Birliği'ne karşı ABD'nin, Afganistan' daki Sovyetler Birliği karşıtı terörist oluşumları desteklemesi ve aynı dönemde gerçekleşen İran İslam Devrimi, radikal islâmi örgütlerin sahneye çıkmasına neden olmuştur. Söz konusu dönemde Afganistan, bu tür terör örgütlerinin büyümesi ve gelişmesi için elverişli bir ülke konumuna gelmiştir. Bu olumlu ortamı en mükemmel şekilde kullanan kökten dinci terör örgütleri, 1990'lı yıllardan bugüne kadar büyüyerek etkilerini devam ettirmiştir (Terkan, 2015, 17).

20. yüzyıldan itibaren terörizm, sadece milli düzeyde değil, uluslararası düzeyde de sarsıcı bir boyut kazanmıştı (Saraçlı, 2007, 1052). Devletlerin hem karşısında durup, hem de dış politika da hareketlerine meşruluk katmak için bizzat başvurdukları bir kimliğe büründüğü bir dönem olması nedeniyle öne çıkmaktadır. Daha önceleri ise teröristlerin siyasal hedeflerine ulaşmak için öldürücü ama kısmen sınırlı sayıdaki silahlar kullanan fırsatçılardan, 21. yüzyılın teröristler tarafından tahrip gücü yüksek silahların kullanılacağı bir "süper terörizm" çağı olabileceği üzerinde durulmaktadır (Yalçiner, 2006, 100). Örneğin 11 Eylül 2001 günü ABD' de meydana gelen olayda yolcu uçaklarını kaçırarak binlerce insanın bulunduğu iş merkezine intihar saldırıları yaparak on binlerce insanın ölümüne neden olan terör saldırılarını tahrip gücü yüksek silahlarla gerçekleştirdiler (Can, 2005, 12).

## **2.6. Terörün Çeşitleri**

### **2.6.1. Devlet Terörü**

Devlet terörizminde otoriteler; kendi ülkelerinin sınırları içinde veya dışında "işkence etmek, adam kaçırmak, katliam yapmak, haraç almak adam öldürmek, hemen her türlü zararlı maddenin temini ve satışı ayrıca ülke yönetimine maddi ve manevi verilecek tüm zararlarla beslenirler. Aynı zamanda devlet otoriteleri tarafından belirlenen Uluslararası İnsan Hakları Kurallarını; yoğun, yaygın ve





sistematik şekilde ihlal edilmesinden kaynaklanan yasa dışılık şekilde sıralayabiliriz (Topal, 2004, 45).

Hukukun üstünlüğünün kabul gördüğü demokratik devletler de bile, yöneten ile yönetilenin ilişkilerinin iç yapısı gereği, zaman zaman zor kullanmak mecburiyetinde kalırlar; ancak terör genellikle (Aydınalp, 2011, 57) demokratik olmayan ülkelerde daha fazla kullanılan bir uygulamadır. Çünkü yasal süreç içerisinde beklenen sonucu devleti yönetenlerin alması oldukça zordur. Buna karşın, terörle halk üzerinde; etkinlik, korku, çaresizlik, sindirme ve yıldırma sağlanarak beklenen sonuca daha kolay ulaşılması sağlanmaktadır (Yalçınar, 2006, 100). Demokratik olmayan ülkelerde insanlar yalnızca işledikleri suçlardan değil, muhtemel olanlardan dolayı da cezalandırılırlar. Bu sistemde ise herkes muhtemel suçludur (Gök, 2005, 4).

### **2.6.2. Uluslararası Terör**

20. yüzyılın sonlarına doğru ve 21. yüzyılın başından itibaren çığırdan çıkan terör, tek bir devletin sınırlarından çıkarak küresel sahaya yayılmıştır (Erdağ, 2005, 7). Uluslararası terör, "içeriği ve tekrarı uluslararası sonuçlar doğuran terörist faaliyetler" olarak tanımlanmaktadır. Ancak terörün uluslararası niteliği bu tanımla sınırlı kalmamaktadır.

Bir yabancı devletin yada bir uluslararası terör örgütün politikasını etkilemek üzere gerçekleştirilen şiddet eylemleri de uluslararası nitelik taşımaktadır. Bunun yanı sıra, bir yada birden fazla devletin desteğini alarak terörist eylemlerde bulunulması durumu da aynı çerçevede incelenmektedir (Saraçlı, 2007, 1052). Yabancıların kendilerine veya onlara ait hedeflere yönelen terör de uluslararası boyutludur. Terör "Bir devleti yıkmak için bir tekniktir" denmiştir (Altuğ, 1986, 55).

### **2.6.3. Devlete Karşı Terör**

Devlete karşı terör denilince devlet dışı oluşumlardan, daha doğrusu kişi ve gruplardan devlete karşı (kişi ve kurum olarak) yöneltilen terör anlaşılmalıdır. Devlet dışı terörün yöneldiği amaçlar ve kullandığı taktikler değişebilir (Yayla, 1990, 362). Amaçları ise mevcut sosyal, siyasal, ekonomik sistemi yıkıp, yeni bir siyasal sistem oluşturmak yada belirli bir bölgeyi devletten ayırarak kendilerinin yönetimine

geçmesini sağlamak amacıyla, örgütlü kişi ve guruplarca yapılan eylemsel anlamdaki şiddet hareketleri devlete karşı terör şeklinde ifade edilir (Erdağ, 2005, 5).

Ayrılıkçı akımlarla devleti devirmeyi amaçlayan gruplar, küçük gruplarla büyüyen bir kitlesel ayaklanma ile kendi bağımsız yönetimlerini kurmayı amaçlar (Garmatarova, 2010, 27). Bu gruplar, toplumu patlamaya hazır bomba olarak görerek, sosyal devrime giden bu süreçte kendi misyonlarını "fitil" görevi olarak tasvir ederler. Devletin terör ortamına çekilmesiyle oluşturulacak baskı ve şiddet ortamı, emekçi sınıfların uyuşukluğunu girerek "çelişkileri keskinleştirecek" ve iktidarın barışçı olmayan asıl yüzünü halka gösterecektir (Aydınalp, 2011, 60).

#### **2.6.4. Dini Terör**

Din, çok yönlü bir araç olarak hem savaşı ve barışın her ikisini de meşrulaştırabilmekte, hükümetleri ve politikaları etkileyebilmekte hem de onlara karşı etki alanı yaratmaktadır (Sağıroğlu, 2012, 89). Terör olgusunda siyasi, ekonomik, sosyal ve toplumsal sebepleri yada kökeni hususunda farklı fikirlerin olması ve bunların birer birer sorun olarak anlaşılması yerine görmezlikten gelinmesi dinin siyasileşmesi yada siyasetin dinselleştirilmesi şeklinde adlandırabiliriz (Aydın, 2005, 40).

Din kaynaklı terörizm dendiğinde yaygın olan bir kanı olarak radikal İslamcı hareketler anlaşılmaktadır. Oysa ki diğer semavi dinler ve hatta din merkezli semavi dinler dışındaki bazı tarikat grupları da teröre eğilimli olabilmekte ve bu tip eylemlere kalkışmaktadırlar. Japonya'da Tibet Budizm'i, Hindu teolojisi ve Yoga'nın bir araya gelmesiyle oluşan bir dini doktrine sahip olan 1987 yılında kurulan Aum Shinrikyo bunlardan biridir (Turna, 2011, 25).

Ancak yinede dünya genelinde meydana gelen terör eylemlerine bakıldığında ,bu eylemleri yapan şahıslardan pek çoğunun müslüman olduğu ve müslüman ülkelerde bu tip eylemleri gerçekleştirecek eğitimi aldığı tespit edilmiş ve bu eylemleri gerçekleştiren ülkeler kafir, yok edilmesi gereken ülkeler ilan ettiği, eylemlerini islami söylemlerle normalleştirmeye (meşrulaştırmaya) çalıştığı görülmektedir (Gürbüz, 2008, 3- 4). Örneğin 11 Eylül 2001 yılında islamacı radikal terör örgütü mensubu teröristlerin ABD'de bulunun Dünya Ticaret Merkezi kulelerine uçakla yapılan intihar saldırısı sonrasında müslüman kimliğinin, terör kavramı ile

özdeşleştirilmesi gerçeğini doğurmuştur. Emperyalist hegomonik güçlerin bir düşman belirlemeye çalıştığı bir dönemde bu eylemin gerçekleştirilmesi onlara müslüman toplumun terörist olarak dünya kamuoyuna tanıtmasına sebep olmuştur (Özerkmen, 2004, 257).

#### **2.6.5. Etnik Terör**

Etnik bir kimliğe sahip olan şahısların, yaşadıkları ülkeden toprak talebinde bulunarak, kendi etnik kimliklerini simgeleyecek biçimde eylemde bulunma kökeninde ortaya çıkan şiddet hareketleridir (Turna, 2011, 22).

Bu hareketlerin devlete karşı terör ile benzer nitelikleri muhalif hareketler olarak nitelendirilmektedir. Ancak Kosova ve Bosna gibi ülkelerde görüldüğü gibi etnik temizlik hareketlerine de girişilebilmektedir. Bu bakımdan uluslararası barışa ciddi bir tehdit de oluşturmaktadır (Garmatarova, 2010, 30).

Dünyanın hemen hemen her bölgesinde etnik azınlık olarak tanımlanabilecek grupların varlığı, özellikle 1900' lü yılların ikinci yarısından itibaren etnik kökene dayalı terör eylemlerinin artmasına sebep olmuştur. Ayrıca bazı farklı devletlerin terör oluşumdan kendi dış politika hedefleri doğrultusunda kullanmaya başlamaları da bu konuya örnek teşkil etmektedir (Baharçiçek, 2000, 13).

Etnik teröre otoriter güçten birtakım siyasi tavizler koparmak için de başvurulabilir. Amaç toplumsal hayatı felce uğratarak, dikkatleri yürüttükleri mücadeleye çekmektir. Böylece merkezi otoriteden bazı haklar almış olacaklardır (Turna, 2011, 22).



### 3. İSLAM'DA TERÖR VE CİHAD

#### 3.1. Cihad Tanımı ve Kavramı

İslâm dininin tarih sahnesinde ortaya çıkmasından itibaren, gerek İslâm ülkelerinde keyfi uygulamalarla adaletsizliğe ve haksızlığa neden olan iktidarlara karşı, gerekse emperyalist yada sömürgeci bir zihniyetle İslâm ülkelerine karşı uygulanan şiddet ve sömürme politikalarını tepki olarak geliştirilen meşru savunma gerekçeleri bir temele dayandırılmak istendiğinde “cihad” kavramı adı verilmiştir. Bu durumun farkına varan ve halen de farkında olan İslâm karşıtı kişiler ve ülkeler yapılan yanlış uygulamalardan hareketle, cihad kavramını Kur'an ve Hadislerdeki anlamının dışına çıkararak, siyasi ve ideolojik bir bağlama oturtmuşlardır (Turna, 2011, 83).

Kur'an'da 'cihad' kavramı 'çaba göstermek, uğraşmak, emek harcamak anlamlarına gelip psikolojik, entellektüel ve sosyal boyutlara sahiptir. Allah için yapılan savaşlar da 'cihad' olarak adlandırılır; çünkü bu savaşlar düşmana karşı gösterilen çabayı içermektedir (Taslaman, 2014, 33). 'Cihad' kelimesinin bu anlamda kullanıldığı bir Kur'an ayeti şöyledir: *"Hafif ve ağır savaşa kuşanıp çıkın ve Allah yolunda mallarınızla ve canlarınızla cihad edin. Eğer bilerseniz, bu sizin için daha hayırlıdır "* (Tevbe Suresi, 4).

Türk Dil Kurumu Sözlüğü cihad kelimesini, "çaba gayret göstermek, bir işi halledebilmek için tüm imkânları kullanmak" manasına gelen "cihad" kavramı; Kur'ân'da ve Hadislerde; Allah yolunda savaşmak anlamını ifade ettiği gibi dini öğrenmeyi, dinin emir ve yasaklarına uymayı, haram ve günahlara karşı nefisini korumayı, İslâm'ın bilinmesi, tanınması, yaşanması ve yücelmesi için gereken çalışmayı da ifade etmektedir (Turna, 2011, 84).

Cihad kelimesi Arapça'da "güç ve gayret sarf etmek, bir işi başarmak için elinden gelen bütün imkânları kullanmak" manasına gelen CEHD kökünden gelmektedir. En geniş manasıyla cihad, Allah yolunda tüm yaşamı boyunca istikamet çizgisinde hayatını devam ettirmek, kulluk şuur ve görevini hakkıyla yapmak hususunda ciddi bir güç, çaba ve gayret göstermek, nefsiyle çarpışmak, Allah ve Resulü'nün belirlediği ölçüleri nefsinde hissetmek ve yansıtmak, İslam'ın güzelliğini diğer insanlara iletme için dini tebliğ etmek, ilahi mesajı bütün insanlığa duyurmak, İslam

ülkesini ve Müslümanları düşmanların her türlü tehlike ve saldırılarına karşı korumak ve savunmak gerekirse, onlarla savaşmak” demektir (Yurtseven, 2006, 29).

İslam inancına göre Allah'ın varlığı birliği prensibini yüceltmek için sadece Allah uğruna yapılan cihad, ibadetlerin en büyüğüdür. İnananların sadece bedenlen savaşması değil, canıyla, mal ve mülküyle, aile etrafıyla, kasacası varlığıyla Allah uğruna mücadele etmesidir (Özdağ ve Öztürk, 2000, 120).

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَّكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللَّهُ  
يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ (Bakara Suresi /216)

*“Hoşunuza gitmediği halde savaş size farz kılındı. Sizin için daha hayırlı olduğu halde bir şeyi sevmemeniz mümkündür. Sizin için daha kötü olduğu halde bir şeyi sevmeniz de mümkündür. Allah bilir, siz bilmezsiniz.”* (Koç, 2016, 5).

رَجُلٌ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِمَالِهِ وَنَفْسِهِ

اصحيح مسلم ٩١٢

"Kişinin malı ve canıyla Allah yolunda mücadele ederek cihat yapmasıdır"

Yukarıda belirtildiği üzere insanlar için cihad en önemli farzlardan biri olarak kılınmıştır. Ancak unutulmamalıdır ki cihad sadece savaşmak değil aynı zamanda malıyla ve çevresine yaptığı iyiliklerle kısaca Allah yolunda yapılan her türlü mücadeledir.

Allah'ın yolunu takip etmek için gösterilen her gayret her çaba, bir cihat sayılmaktadır. Bu sebeple de illaki savaşma zorunluluğu yoktur.

O zaman ne savaşmaya ne kan dökmeye gerek vardır. Çünkü bu din ıslah etmek ve imar etmek için gelmiştir. Yoksa yakıp yıkmak ve ziyan vermek için değil (Azzam, 8).

يُحِبُّ اللَّهُ إِنَّ وَأَحْسِنُوا النَّهْلَكَ إِلَى بِأَيْدِيكُمْ تُلْفُوا وَلَا اللَّهُ سَبِيلٍ فِي وَأَنْفِقُوا

الْمُحْسِنِينَ

“ Mallarınızı Allah yolunda harcayın, kendinizi ellerinizle tehlikeye atmayın.

İyilik yapın. Şüphesiz ki Allah iyilik yapanları sever” (Bakara Suresi, 2/195).



Ayet-i kelimedede anlatılmak istenen; Mallarınızı, Allah'ın size göndermiş olduğu müslümanlık dinini yüceltmek için harcayın. Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın. Mallarınızı Allah yolunda harcamaktan vazgeçmeyin. Cihad mücadelesinde şahsi ve maddi desteğinizi esirgeyerek kendi sonunuzu hazırlamayın. Farzları yerine yerine getirerek, malını Allah yolunda harcayarak ve fakir kimselere yardım etmekle iyilik yapın zira Allah iyilik yapan kullarını sever.

İlmi alanda yapılan çalışmalar da cihad olarak değerlendirilir, müslümanlar İslam'a aykırı olmayan bütün araçları kullanarak; bugün özellikle müslümanları, genellikle tüm insanlığı tehdit eden, insanların mutluluğuna engel olan kötülüklerle mücadele edebilirler. Bunun için de, özellikle günümüz de, ilmin ve bilimin önemli ölçüde geliştirilmesi vede desteklenmesi gerekmektedir. İnsanlığın bu çabaya, bu çalışmaya her zamankinden biraz daha fazla ihtiyacı bulunmaktadır (İldeş, 2008, 35).

Zamanımızda bilgi, iletişim, üretim, kurumlar ve madde hem bir imkândır hem de bir güçtür. İnsanların mükafatını isteyen cihad askerleri, maddeyi ve parayı güzel amaçlar için kazanır ve harcarlar. Allah'a İman eden her müslümanın en güzel hedefi ise insanlığın mükafatını iyiliği, mutluluğu, güzelliğini düşünmek ve gözetmektir. Bu kurtuluşun unsurları ilim ve bilimdir (İldeş, 2008, 35).

Bu nedenle cihad yalnızca insanların akıllarının ve kalplerinin önünde olan tümsekleri, engelleri ortadan kaldırma hususunda gerçeği görmelerini sağlamak için her türlü iyi güzel yolu denemektir.

### **3.2. Cihad'ın Terörle İlişkisi**

Hiç kuşkusuz 'terör' kavramı gibi İslam dinine ait pek çok kavram da özellikle de 'cihad' retorik olarak adlandırılmıştır. Fakat müslüman insanların görüşüne bakıldığında, Kur'an kavramlarının ontolojik statüleri ile insanlar açısından üretilmiş kavramların ontolojik konuları arasında önemli bir farklılık vardır. 'Terör' olgusunun anlamını ancak sosyolojik araştırmayla belirlemeye çalışabiliriz. Sosyolojik ve tarihi bir araştırma yapmak ve siyaset, toplum ilişkilerini belirlemek, İslami terminolojinin ne şekilde kullanıldığını anlamak için de bir zorunluluktur. Fakat islami kavramlar, 'terör'den farklı olarak, kendisinden bu kavramların "gerçek anlamlarının" öğrenilebileceği bir metinde Kur'an'da kullanılmıştır (Taslaman, 2014, 27).

Kur'an'da yalnızca saldırganlara karşı kendini savunma anlamındaki savaşımaya izin verilmiştir. Hanefi mezhebinin ve bazı Hanbeli ve Maliki mezheplerinin fıkıhçıları da aynı görüşü savunmaktadır. Ancak, buna karşın Şafi mezhebi ile diğer bazı Hanbeli ve Maliki mezhebi fıkıhçıları, İslam dışındaki bir inancın mensubu olmayı savaş sebebi olarak yeterli görmüşlerdir. Şafi din adamları bu konuda fikirlerini Kur'an'ın 9. suresinin 5. ayeti ile desteklemeye çalışmışlardır (Taslaman, 2014, 27).

Haram aylar (süre tanınmış dört ay) çıkınca müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün, onları tutuklayın, kuşatın ve onların bütün geçit yerlerini kesip tutun (Tevbe, 5).

Oysa bu ayet, ait olduğu surenin bütünlüğü içerisinde okunursa; Müslümanlarla savaşan ve aralarındaki antlaşmanın şartlarına uymayanlara yönelik olduğu kolayca anlaşılabilir (Taslaman, 2008, 5).

Cihad ve terör olgularının birbiriyle ilişkilendirilmeleri imkânsızken, cehalet nedeniyle heva ve hevesinin esiri olanların ne kadar acı bir yanı sıra sürüklendiklerini göstermek bakımından çalışmamızın son derece önemli olduğunu düşünüyoruz. Çünkü birbirine oldukça karşıt kavramlar olan cihad ve terörü birbirleriyle sınıflandırarak kullanmak ancak cahil insanların ürünü olabilir.

Terörün çözümü olan, her türlü terörist oluşumun karşısında duran, insan şerefine yakışır bir yaşam için bütün çaba ve gayreti sarf etmeyi ifade eden cihad kavramının böyle çirkin bir şekilde kullanılmasını ancak bu şekilde açıklayabiliyoruz. Cihad olgusunun terör kavramıyla birlikte olması, son zamanlardaki yazılı ve sözlü basında İslami Terör ifadelerinin yer alması konumuzun önemini daha açık bir şekilde ifade etmektedir (İldeş, 2008, 1).

### **3.3. Modern İslamcılara Örnekler**

#### **3.3.1. Selefilik :**

Selef Sözlüğü "önce gelmek, geçmek, geçmişte kalmak anlarmındaki selef kelimesi, Arapça kökenli olup, سلف يسلف سلفا den mastardır. Türkçe anlamı ise önce gelenler, yaşça büyük veya makamca ileri gelenler, yapılan hayır işleri, faizsiz borç verme ve görüşleri kendinden sonra taklit edilen kimse gibi anlamlara gelir (Sönmez, 2010, 172).



İmam İbn-i Teymiye şöyle demiştir: "Selefilikte nisbet eden kimseye inkarda bulunulamaz. Zira selefilik hakkın ta kendisidir. Selef sözü sahabe ifade eder. Yani sahabenin imanda takip ettiği metodu ölçüleri kullanan demektir. Selefilik peygembersiz bir dine inanılabilir. Selefilik ilim, amel, Allah'a davet ve cihat konularında tabi olanlar, onların yolunu takip eden kimselerdir (Şeyh Zeyd İbn-i Muhammed, [10.3.2016]).

Selefilik özellikle önemsedikleri meselelerden birisi, peygamberlerin, evliyaların ve salih kişilerin kabirlerini düzeltmek ve üzerlerine bina (türbe) yapılması hususudur. Bu konuyu ilk olarak İbn-i Teymiyye ve öğrencisi İbn-i Kayyim El-Cevziyye söz konusu etmiş; kabirlerin üzerine türbe yapmanın Allah'a şirk koşmak olduğunu varsaymış, haram olduğuna ve yapılan binaların yıkılıp, yakılmasına fetva vermişlerdir (Yöntem, 2013, 20).

Dikkat edecek olursak, bu tür marjinal oluşumların, şiddete başvurmuş, suikastler düzenlenmiş yada bir sapmayı, uyumsuzluğu, tersliği içinde taşıdıklarını; yaygın bir kabul görmediklerini söyleyebiliriz. Bugünkü uzantılarına bakıldığında ise aşağı yukarı aynı sapmalarla beraber, dini siyasallaştırdıklarını, amaçlarına ulaşmak için dini ideolojikleştirip araçsallaştırdıklarını, yaptıkları eylemin kabul görmesi için de dini arkalarına aldıklarını ve eylemlerini hak adına, din adına, Allah adına yaptıklarını söyleyerek faaliyetlerini kutsallaştırdıklarını ve meşruiyet zemini için de dine dayandıklarını görebiliriz (Özerkmen, 2004, 255).

Selefiye görüşü Hicri 4. Asırda Hanbelî mezhebi mensupları tarafından ortaya atılmıştır. Tüm görüşlerinin, Selefiye inancını canlandıran ve bu inanışa zıt düşen görüşlere karşı savaşan İman Ahmet İbn-i Hambel'e ait olduğunu iddia ederler. Hicri 6.yy 'da güçlenmiş, 7.yy.'da bazı eklentilerle, Şam'da Harran kökenli bir ailenin çocuğu olarak 1283 yılında doğan İbn-i Teymiyye tarafından yeniden canlandırılmıştır. Selefilik akli ve mantıki yolların İslâm'a sonradan Yunan düşüncesinin tesiriyle sokulduğunu ifade ederek kendi fikirlerinin kaynağını geçmiş İslâm büyükleri ile delillendirirler (Turna, 2011, 33).

Günümüze bakıldığında zaman Selefilik düşüncesi son yıllarda şiddet yöntemlerini önemsemiş çeşitli terör örgütlerinden olan; El Kaide, İŞİD benzeri silahlı örgütlere bağlayanlar da bulunmaktadır (Turna, 2011, 33). Aslında sebebi çok açıktır. Geleneksel Selefi çizgisi her zaman şiddet kanalından beslenmiştir. Zira tarihsel



süreç içerisinde sürekli reaksiyoner olmaları ve özgüven duygusundan ziyade, yenilgi psikolojisi ile hareket ediyor olmaları, Selefi söylemlerin ortak paydası olmuştur. Onların Selef döneminde temsil ettiği hakikate sahip olma duygusu, İslam adına insanlar üzerinde hak iddia etmeleri, yaşadıkları günden hoşnut olmamaları, ötekileştirici din dilini tercih etmeleri ve kıyametin yaklaştığı ve mehdî beklentileri, kendilerinde nefret dilinin gelişmesine yol açmıştır. Bu katı ve dışlayıcı fikir yapısı, söz konusu radikal örgütler için bulunmaz teolojik ve duygusal imkânlar sunmaktadır. Bununla birlikte sert ve katı söylemlerden dolayı, tıpkı Hariciler gibi kendi aralarında da anlaşamamaktadırlar. Bu yüzden günümüzde pek çok Selefilik şekli ortaya çıkmıştır (Dinç, [2.3.2016]).

### 3.3.2. Şiilik

Şia, Arapça Dilinde "Şya" kökeninden gelen, "misafiri uğurlamak, peşinden gitmek, bir kimsenin safından olmak, yardımcısı olmak ..." vb. manalarına gelen bir sözcüktür. Kur'an-ı Kerim'de bu kelime "fuka", "bölük", "tarafdar " manalarında kullanılmıştır (Onat, 1989: 79). Şiilik konusunda farklı görüşler olduğundan dolayı; Şiilik iki kısma ayrılır ; İslam dışı ve içi gruplar. Birinci grup, İslâm'ın (amentunun esaslarının) dışında kalanlardır. Bunların birinci kısmı; Abdullah B. Sebe'nin fırkasına dâhil olup, Hz. Ali'yi İlah kabul edenlerdir. Bazı Şiiler ise Hz. Ali, Hz. Muhammed'e benzerliğinden ötürü büyük Melek Cebrail'in, yanlışlıkla vahyi Hz. Muhammed'e götürdüğü iddiasında bulunmuşlardır. Karga kargaya benzerliği gibi Hz. Ali de Hz. Muhammed'e benziyordu diyen bu gruba Gurabiye (Kargacılar) fırkası denir. Şiilerin içerisindeki Beyaniyye grubu, iki ayrı ilaha, yer tanrısıyla gök tanrısına inanırlar (Fendoglu, 2013, 5).

Şiiliğin en karakteristik özelliğini ise İmamet meselesi teşkil eder. İmamet meselesi, Şia'nın kendine özgü diğer görüşlerinin oluşması için çekirdek görevi üstlenmiştir. İmamet meselesinin Şiilikten çıkardığımız zaman, Şiilikten pek fazla söz edemezsiniz (Onat, 1989, 138).

Şia'nın ortaya çıkışı hakkında görüşü savunan araştırmacıların çoğu, Şiiliğin Hz. Ali'nin, sonra, nas ve tayin üzerinde imam olduğu görüşü ve inancı Hz. Muhammed'ten üzerinde şekillenen Şia, İslam tarihindeki gelişmeleri takiyye, zulüm ve gasp yoluyla açıklayarak, Hz. Ali ve veraset yoluyla Hz. Ali'nin neslinin

imametini kabul ve teslim eder. İmamet meselesi böylece Şia tarafından bir inanç konusu (hatta imanın asli şartı) haline getirilir. Hz. Ali soyunun imamet hakkı ve masumiyeti nass-ı celî ve nass-ı hafî denilen doğrudan ve dolaylı delillerle meşrulaştırılır (Al Jazeera ajanslar, [13.3.2016]).

Hz. Osman zamanındaki Fitne olaylarından sonra tarih sahnesine çıktığı fikrindedirler. Muhammed Ebu Zehra, "Şiiiler ve onlarla birlikte diğerleri, her ne kadar, 'Şii mezhebinin kökleri, ta Hz. Peygamber (s.a.v)'in vefatına kadar uzanır' diyorlarsa da, Şii mezhebi, bu fitnelerin gölgesi altında ortaya çıkmıştır. Şiiiliğin Hz. Osman zamanındaki olaylarla birlikte ortaya çıktığı görüşünü savunmaktadırlar. Onlara göre Şiiilik *"ilk defa Hz. Osman devrinde propaganda için gayet müsait bir zemin olan Mısır'da" doğmuştur. Bilahere Irak'ta yayılmış ve orayı kendisine esaslı bir yurt edinmiştir*"(Onat, 1989, 96).

konusunda Şiiiler'in görüşü; canlarını, mallarını ve tüm varlıklarını "hareketin rehberine " takdim etmeliler . Şiiiler kendi hayatlarından ziyade Cihadın selametini sürekliliğini ön planda tutmaktadırlar (İslam Davet, [4.3.2016] ).

Şiiiler Cihad'ı gerçekleştirmek için; Kur'an ve sünnet yerine mercehlerini (büyük imam) fetvasına göre giderler. Nitekim Şiiiler tarafından "dini merci" olarak kabul edilen Ayetullah Sistani'nin Irak'taki İŞİD'e karşı cihat fetvasını örnek gösterebiliriz. (Ziya Abbas, [15.3.2016]).

#### 4. TERÖRİZM VE KURTULUŞ SAVAŞI ARASINDAKİ FARKLAR

İç Savaş sırasında ve sonrasında rastlanılabilen bir olgu olması sebebiyle süregelen bir İç Savaş sırasında hangi eylemlerin meşru çatışma eylemleri, hangilerinin terör eylemleri olduğunu ayırt etmek bireysel cezai sorumluluk ve uluslararası sorumluluk hukuku bakımından oldukça önemlidir. Bu anlamda, İç Savaş durumunda halkın güvenini, desteğini kazanmak ve halkın sahip olduğu gücü ve kaynakları mobilize etmek yada mevcut hakim olan otoritenin sahip olduğu güç ve kaynakların kullanılmasını engellemek için olağanüstü yollarla şiddet tehdidinde bulunmak veya şiddet kullanılması suretiyle gerçekleştirilen *"sembolik eylemler"* terör eylemleri olarak değerlendirilebilir (Taşdemir, 2015, 63).

Dünya'daki Kurtuluş Savaşları'na bakacak olursak (Mozambik, Küba, Cezayir ve çeşitli Avrupa ülkelerinde yaşanmış savaşlardır). Örnek olarak Mozambik Kültürü



Cephesi 1962'de Portekiz'e karşı kuruldu. Çin ve Sovyet desteğiyle silahlı mücadele yaptılar, 1975'te Mozambik bağımsız olduğunu ilan etti (Türkçe bilgi, [22.5.2016]).

Bir diğer örnek ise Sandinista Ulusal Kurtuluş Cephesi' dir. (FSLN), Carlos Fonseca, Tomas Borge, Silvio Mayargo önderliğinde 19 Temmuz 1979 yılında Nikaragua'da hüküm sürmekte olan Somoza hanedanının diktatörlüğünü devirdi. ABD destekli kontr-gerillalara karşı savaştı ve iç savaşa rağmen birçok reformda bulundu (Türkçe bilgi, [22.5.2016]).

Müslüman ülkelerdeki Kurtuluş Savaşlarına bakacak olursak hemen hepsi kendi topraklarını savunma amacıyla başlayan bir ulusun kaderini belirleyen savaşlardır. Örnek olarak ;

#### 4.1. Hamas

Hamas örgütünün kuruluşu ilk olarak 1987 yılında ilan edildi, bu hareket Siyasal İslam, İslami yasalara veya şeriata dayanan devlet kurmayı hedefleyen yeni bir siyasi fikir olgusudur. Bu anlamda İslam dininden veya İslam toplumundan farklıdır. Kişiler, Siyasal İslamı bilinçli olarak karar verip seçim yaparak kabul etmektedirler (Burhan, 2008, 81).

Hamas hareketinin kendi ifadeleriyle; 'kapsamlı bir Arap ve İslam özgürlük projesinin yokluğunda Siyonist proje ile mücadele etme amaçlı' stratejik ideoloji benimsetmektir (Al Jazeera ve ajanslar, [16.3.2016]).

İsrail; müslümanların Filistin topraklarında yeri olmadığı görüşünü savunurken, Hamas ise Yahudi'lerin yani İsrail Devleti'nin Filistin topraklarını İşgal ettiğini ve bu toprakların gerçek sahipleri olan müslüman Filistin halkına verimesi görüşünü savunmaktadır.

Filistin meselesi sadece topraklarını işgal altından kurtarmak değil, aynı zamanda din ile inanç meselesidir ve İsrail'in işgaliyle başlayan tüm sıkıntıların ve kaybedilen toprakların savaşılmasına rağmen geri kazanılmasının temelinde gerçek İslam yatmaktadır (Özdemir, 2005, 58).

Hamas, İsrail'e, "*Filistinlileri kendi diyarlarından tehcir etmeyi ve Arap dünyasının birliğini parçalamayı hedefleyen 'Batılı Siyonist Emperyalizm' projesinin bir parçası olarak bakıyor*" ( Al Jazeera ve ajanslar, [16.3.2016]).



Hamas; bölgede yalnızca mücadeleciler bir örgüt olarak bulunmamakta, Filistinli'lere ücretsiz hizmet sunan okulları ve hastanelerle birlikte ihtiyacı olan kimselere maddi yardımda da bulunarak ve sosyal bir olgu olarak da bölgede yer almaktadır. Dolayısıyla İsrail bölgeden çıkarken Gazze'nin Hamas'a kalmasını istememekte; "*İsrail'in çekilmesinin ardından, Hamas tarafından, bölgede kurulacak yeni yönetime destek verip yönetime katılacağı açıklanmıştır*" ve örgütün etkinliğini kırmak için üst düzey yöneticilere yönelik bu suikast eylemleri ile bölgeye yönelik diğer operasyonları gerçekleştirmektedir (Özdemir, 2005, 60).

Örneğin İsrail, 2004 yılından başlayarak Hamas'ın üst düzey yöneticilerinin öldürülmesine yönelik kapsamlı operasyonlar düzenlemiştir. 22 Mart 2004 tarihinde İsrail tarafından gerçekleştirilen bir hava saldırısı sonucu Şeyh Ahmet Yasin öldürülmüş, Şeyh Ahmet Yasin'in yerine getirilen Hamas'ın bir sonraki lideri Abdülaziz Rantisi de, Şeyh Ahmet Yasin'in ölümünün üzerinden henüz bir ay bile geçmemişken, 17 Nisan akşamı yine İsrail'in gerçekleştirdiği bir roket saldırısıyla sonucu öldürülmüştür. İsrail hükümeti; Hamas'ın üst düzey yöneticilerine yönelik suikastler düzenlemeye devam etmiş ve birçok yerel lider ile komutanlarını öldürmüştür (Özdemir, 2005, 61).

26 Ocak 2006 tarihinde ilan edilen Filistin genel seçimleri sonuçlarına göre Hamas 132 sandalyeli Filistin meclisinde 76 sandalye ile çoğunluğu yakalamıştır (Bölme, Ulutaş, 2012, 52). Ancak yine de AB, ABD ve İsrail yönetimleri tarafından seçim sonuçları hiç bir zaman tanınmamıştır. El-Fetih ile Hamas arasında gerçekleşen kanlı çatışmalar, şehrin kontrolünün tamamen Hamas'ın eline geçmesi ile sonuçlanmıştır.

İsrail ise bugünlerde (2007) başlayan ablukanın temel amaçlarından birisi de Hamas'ı zayıflatmak olduğunu ileri sürdü. Ablukaya katılan ve Gazze'nin dünya ile tek irtibatı olan Refah sınır kapısını kapatan Mısır da bu insanlık ayıbının ortaklarından birisi oldu. 2008 yılının sonlarında başlayan ve 2009 yılında şiddetini artıran İsrail saldırıları, Gazze'de 1000'in üzerinde sivilin ölümüne sebep olmuştur, abluka ile zaten çökme noktasına gelen Gazze ekonomisini ayakta tutabilecek altyapıyı da yerle bir etti (Çiftçi, 2010, 10).

İsrail tarafından zulme uğratılan Filistin'li sivilin haklarını koruyan Hamas'a bu kadarı da yetmezmiş gibi AB, ABD ve İsrail eliyle terör örgütü listesine

koyulmuştur. Sonuç olarak teröre ve şiddete verilen desteğin kökeninde İsrail Hükümeti'nin iler sürdüğü gibi Hamas ve ideolojisi değil, İsrail'in saldırgan politikaları ve ablukanın yol açtığı adaletsiz durum bulunmaktadır.

#### 4.2. Hizbullah

Hizbullah kelimesi, Allah'ın yolu, taraftarı, partisi gibi anlamlara gelmektedir. Örgütsel anlamda ise, Allah adına gruplaşma olduğu fikri öne sürülen Hizbullah kelimesi, ele geçirilen örgütsel dökümanlara bakıldığında; militanların kendilerini Allah'ın Askerleri sıfatında niteledikleri görülmektedir (Demirel, 2003, 31- 32).

Hizbullah örgütü kavram olarak sadece radikal Şii değil, ülkemizde de olduğu gibi sunni örgütlerin de tercih ettiği bir isimdir (Demirel, 2003, 31-31).

Hizbullah'tan bahsetmeden önce dikkat edilmesi gereken en önemli husus Türkiye Hizbullah örgütü ile Lübnan'daki Hizbullah örgütü arasında hiç bir bağ olmadığını belirtmemiz gerekmektedir. Ortadoğu'nun değişik yapılarından ortaya çıkmıştır. Ortada bir isim benzerliğinin olduğunu göstermek gerekmektedir. Literatürde bu iki örgütün incelemelerinde bir karışıklığa sebep olmamak adına Türkiye'deki yapı için Türk Hizbullah'ı, Lübnan'daki oluşum için ise, Lübnan Hizbullah'ı terimlerini kullanmaktadır. Lübnan Hizbullah'ı örgütsel olarak daha büyük ve toplumun içinde meşruiyet sıkıntısı yaşamamaktadır. Türk Hizbullah'ı, toplumdan ve devlet unsurlarından kendini tecrit etmektedir. Mikro ölçekte bir yapılanma olup, örgüt üyeleri ağırlıklı olarak etnik kimlik noktasında bütünleşme eğilimi göstermektedir (Sağıroğlu, 2012, 76).

Lübnan Hizbullah'ı, gelişmiş ama kimilerine göre ise karmaşık bir etnik yapıya sahip olan Lübnan'da 1980'li yılların başında hızla artan Şii radikalizminin bir sonucudur (Erdin, 2002, 10).

1974 yılında İmam Musa Sadr tarafından Lübnan'da kurulan Şii Emel Örgütünün silahlı mücadelesi bölgede bir Şii yapılanmasının başlangıcına vesile olmuştur. Beyrut'un dış mahallelerinde yaşayan ve milli gelirdeki adaletsizlikten şikayet eden müslümanlar iç savaşın sebep olduğu kaos ortamında Şii Emel Örgütüne girerek Hizbullah örgütüne giden süreci başlatmışlardır. Hareketin lideri, bir baş mücahid olan Şeyh Muhammed Hussein Faddallah'tır (Balpınar, 2006, 90).

Hizbullah'ın birinci hedefi ise Kudüs'ün ve kutsal toprakların İsrail'in elinden tekrar alınması ve İsrail'in yok edilmesi (Sağıroğlu, 2012,123) ve mevcut planın İslami bir devrim ile çökerterek yerine şeriat kurallarının egemen olduğu bir siyasi rejim kurmaktır (Çitlioğlu, 2001, S158-159).

1985 yılında İsrail ordusunun Lübnan'ın Güney'inden geri çekilmesiyle birlikte Hizbullah, teşkilatlanma yapısını genişletmiş ve derinleştirmiştir. Bu yerleşim faaliyetleri silah depolarının oluşturulması ve militanların saflara katılması, halkı kendi saflarına yönlendirmek amacıyla Güney Lübnan'da yerleşik halka çeşitli yardımlarda bulunulması olarak ifade edilebilir. Eğitim faaliyetlerindeki amaç terör unsurları ve askeri unsurlar için güvenilir insan kaynağını yetiştirmektir (Balpınar, 2006, 91).

Hizbullah örgütü; düşmanın beklediği gibi elinde silahları ile meydana çıkıp amaçsızca sağa sola ateş açan bir grup gençten oluşmuyordu. Özetle; örgütün gerçek bir savaş stratejisi olan profesyonel militanlardan, iyi eğitimli askerlerden oluşan orduları vardır (Sakli Belgeler & Dini Kaynaklar, [17.3.2016]).



## 5. POLİTİK PROPAGANDA VE SOSYAL MEDYA

### 5.1. Propaganda ve Medya İlişkisi

Günümüzde, medya imkanlarının son derece artmasıyla birlikte, propaganda çalışmaları medyayı büyük ölçüde etkilemektedir. Medya bilimcilerine göre propaganda, medya ve toplumsal iletişim süreci içerisinde oluşmaktadır. Kanaatlerin oluşmasını belirleyen yada etkileyen temel etmenler bireylerin gördükleri, işittikleri veya okudukları şeylerdir. Bir gösteriyi takip etmek, bir siyasal konuşmayı dinlemek yada oy kullanmak bir kanaatin oluşmasını, ifadelendirilmesini ve yönlendirilmesini sağlayabilir (Aydın, 2008, 62).

Medya, hayatın tüm sahalarında vatandaşların görüş ve kanaatlerini birbirlerine anlatması ve onları yayma imkanlarında eşit şansa sahip olma olanakları sağlayacaktır(Köker, 1998, 146).

Tarihi bakımından incelersek medyanın propaganda üzerindeki etkisini 16. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan matbaa ile ilişkilendiren Fischer, basılı dilin, çok ince ve kurnaz yöntemlerle propaganda yapmasını sistematikleştirdiğini öne sürer. Daha sonraki yıllarda ise radyo ve televizyon yayınlarının görüntü ve ses desteği ile daha etkili kullanılması ve her evdeki radyo ve televizyonların yerleştirilmesi diğer iletişim araçlarının ikinci plana itilmesine sebep olmuştur. 2000'li yıllarda ise hepsi bir arada (internet) evlerimize girmeye başlamıştır (Aydın, 2008, 64).

Medya teknolojilerinin ortaya çıkışı propaganda yapımcılarının hedef kitlelerine doğrudan iletişime ve kendi fikirlerini insanlara empoze etmesini mümkün kılmış ve bu da hükümetlerin bilgi akışı üzerindeki kontrolünün matbaa çağına göre daha az olmasına neden olmuştur. Diğer yandan gelişen teknolojiyle beraber propagandanın iletişim olanakları da artmış, bu da propagandanın şekil değiştirmesine neden olmuştur. Propaganda yapanlara yeni olanaklar sunulmuş, daha çok kişiye daha kolay ulaşmak mümkün olmuştur. Bu imkânlardan birisi de internettir. İnternet son elli yıldır hayatımızın içinde olan ve diğer kitle iletişim araçlarından ayrılan yönleriyle hayatın her alanında etkili olarak kullanılan bir iletişim aracı haline gelmiştir. İnternetin hızlı, çoğulcu ve aynı anda birden fazla kişiye ulaşma imkanı sağlaması diğer alanlarda olduğu gibi propaganda alanında da siyasal kişi veya

kurumlara hedef kitleleriyle iletişim kurma ve onları ikna etme şansı vermiştir. (Doğan, 2015, 297).

Kısaca propaganda ve medya arasında ilişkisini şu şekilde sıralabiliriz.

Medyanın davranış biçimlerini üretmek için propagandayı kullandığı gözlemlenmiştir. Bunu yaparken de yapısal toplumsal farklılıkları göz önüne alarak yapar. Örneğin; eğitim düzeyinin farklılık gösterdiği bir toplumda propagandayı kullanma işlevi de farklılık gösterir (İldız, 2015, 209).

- Propaganda medya aracılığıyla toplulukları fiziksel olarak bir araya getirmeden kitleleri fikir ve düşünce yapısı olarak bir arada tutmanın en kolay yolu olarak ön plana çıkmıştır (Aydın, 2008, 62).
- Propaganda mesajı radyoyla, gazeteyle, televizyonla, sinemayla hatta sosyal medya'yla anında topluluklara ulaştırabilmekte, dolayısıyla kitleler istendiğinde kolaylıkla yoğun bir propaganda ile karşı karşıya bırakabilecek olanaklar elde edilmiştir (Aydın, 2008, 62).
- Sosyal medya, gerek propaganda yapanlar ve gerekse hedef topluluklar açısından kullanım kolaylığı sağlamaktadır. Propagandanın içeriğinin oluşturulmasının ve hedef topluluklara iletilmesinin rahat ve ucuz olması, sosyal medyayı rahat kullanılabilir bir şekile sokmaktadır (Köseoğlu, Al, 2013, 117).

## **5.2. Sosyal Medyanın Propaganda Aracı Olarak Kullanımı**

Propaganda, iletişim araç ve yöntemlerini doğrudan etkilenen olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, özellikle son zamanlarda internet teknolojilerinde ve buna paralel olarak internet kullanımında gözlemlenen artışın bir sonucu olarak ortaya çıkan sosyal medya kullanımı, bireylerin iletişim alışkanlıklarını ciddi anlamda farklılaştırmıştır. Dolayısıyla bu farklılaşım siyasal propaganda yapanların ve metodlarının da değişmesini beraberinde getirmiştir. Bugün sosyal medya her ne kadar toplumsal hareketler anlamında ön plana çıksa da küçümsenmeyecek bir miktarda siyasal propaganda aracı olarak da kullanılmaktadır. Sosyal medyanın siyasal propaganda aracı olarak kullanımı özellikle demokrasi için önemli faydalar sağlayacaktır (Köseoğlu, Al, 2013, 117).

Sosyal medyayı bir iletişim aracı niteliğinde kullanmaya çalışan insan sayısı her geçen gün büyük bir hızla artış göstermektedir. Bu artışa paralel olarak sosyal medya kullanıcıları klasik iletişim araçlarıyla gerçekleştirdikleri birçok faaliyeti sosyal medya sahasına taşımaktadırlar. Bu süreçte siyasal propaganda da gerek propaganda yapımcılar ve gerekse hedef kitleler aracılığıyla sosyal medya sahasına taşınmaktadır (Köseoğlu, Al, 2013, 112).

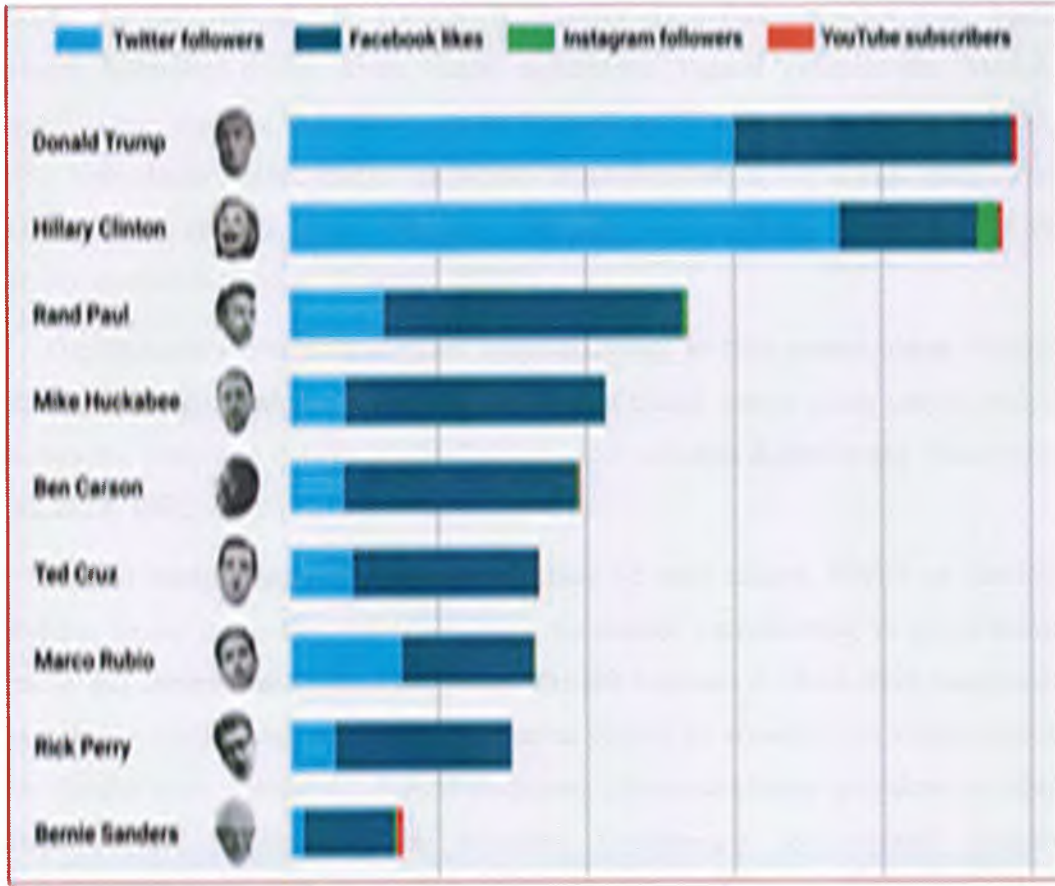
Sosyal medyanın bir politik propaganda aracı olarak kullanılmasına dikkat çeken önemli bir hususta günümüzde siyasal sistemin aktif aktörlerince kullanım yoğunluğudur. Artık hemen hemen bütün siyasi partilerin ve parti alt yapılarının sosyal medyada aktif bir sosyal medya hesabı bulunmakta ve partiler tüm siyasi programlarını bu hesaplar aracılığıyla kamuoyuna duyurmaktadırlar. Hatta siyasi partilerin halkla ilişkiler çalışmalarının önemli bir bölümü bu platformlar üzerinden devam ettirilmektedir (Vural, Bat, 2009, 2758).

Siyasi partiler; günlük faaliyet programlarını, siyasi fikirlerini, rakip partilerle olan rekabetin hep bu hesaplar aracılığıyla seçmen yada güncel deyimle takipçilerine duyurmaktadır. Nitekim Amerika başkanlık seçimleri'ne bakacak olursak 8 kasım'da yapılacak 45. başkanlık seçimleri için süreç, geleneksel olarak Iowa eyaletindeki ön seçimlerle başladı. Eyalette cumhuriyetçi aday Ted Cruz, partisinde Donald Trump başta olmak rakiplerini geride bırakarak Iowa'daki Cumhuriyetçi delegeleri kazandı. Demokrat aday adaylarından Hillary Clinton ise rakibi Bernie Sanders'ı küçük bir farkla geçerek demokratların ilk ön seçimini kazandı. Adayların şansı ise sosyal medya kullanımındaki başarılarına bağlı.

Facebook'tan Twitter'a, Instagram'dan Snapchat'e sosyal medya, 2016 başkanlık yarışına katılan aday adaylarının seçmenlerle iletişim kurmasını çok kolaylaştırıyor. 2016 seçim kampanyaları, sosyal medya sayesinde adaylar ve seçmenler arasındaki geleneksel sınırları yıkıyor (Farklı Bir Bakış, [19.5.2016]).



**Tablo 1:** 2016 Başkanlık adayları sosyal medyada propaganda aracı olarak kullanımı



Kaynak: <http://www.farklibirbakis.com/abddeki-baskanlik-yarisinin-en-populer-propaganda-araci-yine-sosyal-medya/>

Sosyal medyanın siyasi olarak büyük önemi vardır. Sosyal medya toplumun, olayları ve politikacıları takip etmek için en fazla kullandığı araçtır (Sağnak, 1993, 48). Sosyal medyanın mevcut yönetimle ilişkisi, bireyin devletle ilişkisinde yönlendirici olan ideolojik-kültürel yapılanmadan bağımsız değildir (Ceylan, 2012, 50). Buradan da anlaşılmalıdır ki, propagandanın kullanım alanı daha çok siyasal birtakım çıkarların oluşturulması için kullanılmıştır. Bununla beraber birtakım çıkarların gerçekleşmesi için, bazı şartlandırmaların da olduğunu görmekteyiz. Örneğin, kamuoyu oluşturmak için, kişilerin bazı duygularından yararlanan aktivistler, bu noktada söylemlerinin devamlılığını sağlayarak bireyleri etkilemeye çalışmaktadır (İldız, 2015, 47).

### 5.3. Sosyal Medyanın Politik Eylemlerde Kullanımı

Medya diğer birçok alanda olduğu gibi politik siyasi alanda insanlar üzerinde büyük bir rol oynamaktadır. Medya ile politika arasındaki süregelen ilişki, başta sosyal bilimciler olmak üzere bütün toplumların ilgisini çekmektedir. Medya, politikacının topluma mesajlarını ulaştırabileceği en önemli alandır (Sağnak, 1993, 48). Vatandaşlar sosyal medya araçlarının imkanlarından faydalanarak görüşlerini rahatça ifade edebilir, diğer insanların yazılarını paylaşımlarını yorumlayabilir ve cevap verebilirler (Çıldan, Ertemiz, 20012).

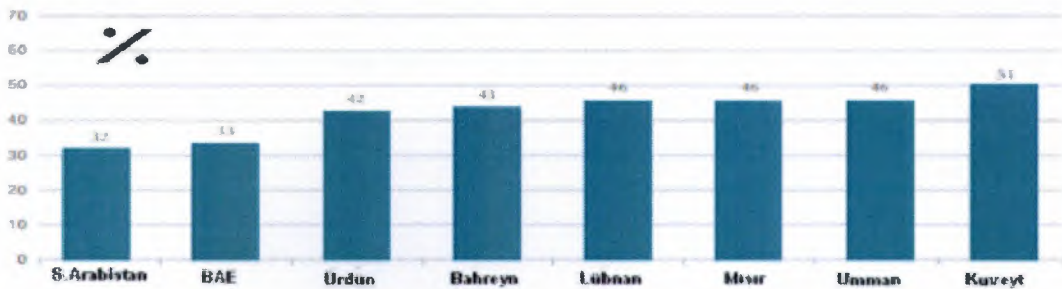
Özellikle son zamanlarda internet teknolojilerinde ve buna paralel olarak internet kullanımında gözlemlenen yükselişin bir sonucu olarak ortaya çıkan sosyal medya kullanımı, bireylerin iletişim alışkanlıklarını ciddi anlamda değiştirmiştir (Köseoğlu, Al, 2013, 103).

Sosyal medya, seçmen topluluğuna kolay ve hızlı ulaşım, birebir ve samimi iletişim fırsatı sunmakta, doğru bilgilerin zamanında verilebilmesi ve söylemlerin önüne geçilebilmesini sağlamakta, görsel iletişim fırsatları ile daha etkili mesajların seçmenlere iletilmesini sağlamakta ve tüm bu yönleri ile siyasiler için vazgeçilemez bir iletişim aracı olmaktadır. Sosyal medyanın gücünü keşfetmiş ana akım ve diğer küçük siyasi yapılanmalar, bu nimetten faydalanmak için siyasal iletişim kampanyalarına sosyal medyayı da dahil etmektedirler (Bayraktar, [2.2.2016]).

Arap Baharı'nın başlamasında da büyük rol oynayan sosyal medya, siyaseti şekillendirmeye başlamıştı ( Ridgwell, [5.2.2016]).

Başta Ürdün, Cezayir, Tunus, Mısır, Libya, Suriye, Bahreyn, ve Yemen gibi ülkelerde görülen Arap Baharı ise tüm dünyaya kitle iletişim araçları ve sosyal medya aracılığıyla yayılmıştır (Kırık, 2012: 87).

**Tablo 2:** Arap ülkelerinde sosyal medyanın kullanım oranları



**Kaynak:** Kırık, A. Murat. "Arap Baharı Bağlamı'nda Sosyal Medya-Birey Etkileşimi ve Toplumsal Dönüşüm, 21". Yüzyılda Eğitim ve Toplum, c. 1, s. 3(2012).

Haziran 2012'de yayımlanan sosyal medya raporuna göre Sosyal Medyanın Arap Coğrafyası'nı nasıl etkisi altına aldığını kanıtlar niteliktedir. Tablo 2'de Arap ülkelerinin sosyal medya'yı yıllara göre ve yüzdeler diliminde nasıl kullandığı gösterilmiştir. Kuveyt taplodan da anlaşılacağı üzere sosyal medya'yı % 51 oranla Arap Coğrafyası'nda en fazla kullanan ülkedir. Kuveyt'i % 46'lık oranıyla üç ülke takip etmektedir. Bu ülkeler sırasıyla Lübnan, Mısır, Umman'dır. % 43'le Bahreyn, % 42'lik oranıyla da Ürdün bu üç ülkenin ardından gelmektedir. Son olarakta % 33'le Birleşik Arap Emirlikleri ve % 32'lik oranıyla Suudi Arabistan listenin sonlarında yer almaktadır. Bu tablodan görüleceği üzere Arap ülkelerinde sosyal medya yoğun bir şekilde kullanılmakta ve olayların şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır .

Sosyal medya araçlarının yaşanan devrimlerde bir unsur olarak işlev görmesi, süreci sosyal medya devrimi olarak sunmayı gerektirmemektedir. Batı merkezli teknolojik gelişmelerin ciddiye alarak yüceltilmesi, buna karşılık Arap coğrafyasında gelişen halk hareketlerini yüzeysel bir takibe tabi tutarak, sosyolojik olarak madalyonun arka yüzünün göz ardı edilmesi, süreci özümsememizi olanaksız kılmaktadır(Hira - Haşlak, 2011, 88).

Arap Baharı'nda sosyal ağlar en yoğun ve en etkin şekilde Mısır'da kullanılmıştır. Facebook ve Twitter gibi sosyal medya platformları, bireysel bloglar ve portallar Mısır'da uzun yıllardır var olan sansürün dolaylı şekilde aşılmasını sağlayarak politik reformu savunan topluluklarının örgütlenmesini ve rejimin yarattığı korku duvarlarının aşılmasını sağlamıştır. Yeni iletişim teknolojileri milyonlarca kişinin politik eylemlere dahil olmasında etkili olarak ortaya örgütlü bir yapının çıkmasına sebep olmuştur. Farklı sınıflardan göstericiler mevcut iktidardan aralarında sıkı yönetimin kaldırılması, polis şiddetinin durdurulması, adil ücretler ve devlet başkanının görev süresinin belirlenmesi dahil olmak üzere farklı siyasi ve hukuki taleplerle meydanlara inmiştir (Telli, 2012, 86).



## 6. İŞİD SİYASETİ VE PROPAGANDASI

### 6.1. İŞİD (Irak Şam İslam Devleti).

#### 6.1.1. Ortaya Çıkışı

İŞİD Suriye ve Irak'ta gelişme gösteren silahlı bir terör yapılanmasıdır. Kaynaklara göre İŞİD'in kuruluşu şu aşamalardan geçmiştir. Irak EL- Kaidesi Lideri Ebu Musap Zerkavi eliyle 2004 yılında "Tevhid ve Cihad Cemaati" olarak ortaya çıkmıştır (Anadol Ajansı, 2015, 62). Zerkavi 7 Haziran 2006'da Amerikan güçleri tarafından düzenlenen bir operasyonda öldürüldü, yerine "Abu Hamza El Muhacir" geçti. 2006 yılının sonlarına doğru El-Kaide'ye yakın "Abu Ömer El Bakdadise" liderliğini yaptığı "Irak İslam Devleti"ni kurduklarını açıklamıştır. 2010'da Amerika Birleşik Devletleri ve Irak güçleri Sincar Bölgesinde Ebu Ömer El Bağdadi ve Ebu Hemze El Muhacirin yaşadıkları eve ortak bir operasyon düzenledi, operasyonda her ikisi de öldürüldü ve Ebu Bekir El- Bağdadi Örgüt lideri olmuş, 2012'de Suriye'de Beşer Esed rejimine karşı savaşmaya başlamış ve Nisan 2013 tarihinde ise Suriye'nin kuzeyindeki en güçlü gruplardan biri haline gelmiştir. 2 Nisan 2013 tarihinde Ebu Bekir El-Bağdadi, El-Kaide bağlantılı El-Nusra ile İŞİD adı altında birleştiğini ilan etmiştir (Taşdemir, 2015, 60).

Ancak, örgütün kuruluşunun arka planında ABD'nin rolü olduğu bilinmektedir. Örnek olarak 2003'de Irak halkının itirazı ve ABD düşmanı güçler, Saddam rejiminin artık yıkıldığı ve ABD askerinin Irak'ı terketmesi gerektiğini bildirmişlerdi . ABD yönetimi bu itirazlara karşı gelemeyeceğini anlayınca dünyaya "iyi adam" rolünü oynayarak Irak'ta birlik ve beraberliği sağladığını, halkı rejimin elinden kurtardığını ve artık Irak'ı kendi halkının kararına bıraktığını söyleyerek bölgeden çekilmiştir. ABD'nin bölgeden ayrılmasının bir başka nedeni ise Obama'nın seçim zamanında " Irak'tan ABD çekilecek" sözünü tutacağını göstermek için bu kararı almıştır. Ancak ABD'nin bölgedeki petrolü elde etmek için Irak'a geri dönmesi gerekli idi bu da ancak bir savaş sonucu olabilirdi. ABD tekrar bölgeye girebilmek için İŞİD terör örgütünün Irakta kurulmasını sağladı. Bu sayede bölgedeki petrol kaynakların ele geçirmiş oldu.

IŞİD ilan ettiği İslam devletinde yerel halkın desteğini almayı hedeflemektedir ve bu şekilde bir devletin idare edilmesine ve idamesine yönelik olarak bu bölgelerde teşkilatlanmıştır. Öncelikle amaç şeriat kurallarının hayatın her alanında tatbik edilmesi, halkın şeriat kurallarına uygun davranmasını sağlanmak ve bu kuralların sürekliliğinin sağlanmasıdır (Erdoğan , Deligöz, 2015, 10).

Selefi ideolojisine ve düşünce yapısına hakim IŞİD terör örgütü; Irak, Suriye, Filistin'de ve Ürdün topraklarını içine alan bölgede Şerihat'a dayalı bir devlet kurmak ve yönetmek istemektedir (Anadol Ajancı, 2015, 62).

IŞİD temelinde üç ana gruptan oluşmaktadır. Bunlardan ilki çekirdek yönetim kadrosudur. Bu kadro etkin bir şekilde Irak'lılardan oluşmaktadır ve 2010 yılından beri Ebu Bekir El-Bağdadi yönetimindedir. İkinci ana grup ise Bağdadi'ye biat etmiş olan ve yine çoğunlukla Irak'lılardan kısmen de Suriye'lilerden oluşan ikinci etkin gruptur. Bu grup, askerî ve idari işlerde görev almaktadır. Üçüncü ana grup ise 80'in üzerinde ülkeden gelen yabancı terörist militanlardır ve silahlı gücünün önemli bir kısmını oluşturmaktadır (Erdoğan , Deligöz, 2015, 9).

IŞİD tıpkı müslümanlığın ilk dönemlerinde olduğu gibi, düşmanlarla çevrili bir coğrafyada İslamı korumak, gözetmek ve yaymak üzere kutsal toprakların yeniden fethi gibi bir gündemle ortaya çıkmış bir örgüttür. Müslümanların birliği için hilafetin yeniden kurulmasının gerekliliğini savunan ve hilafetin yeniden kurulabilmesi için üzerinde hükümler kurulacak topraklara ihtiyaç olduğu görüşünü savunan bir örgüttür.

Bu cümleden de açıkça göreceğimiz üzere; IŞİD sadece Irak için değil tüm Ortadoğu için giderek artan bir tehdit haline gelmesiyle, Irak'taki siyasi ve güvenlik dengeleri değiştirecek; yeni ayrışmalar, ittifaklar, denklemler ve aktörler Irak Siyasi Sistemi'nin yönünü belirleyecek güce sahip olmuştur (Duman, 2015, 5).

### **6.1.2. IŞİD Hedefleri ve Siyasi İdeolojisi**

IŞİD, İslami Hilafeti kurmak gibi politik bir amaca sahip dinî bir terör örgütü olarak Irak ve Levant bölgesinde sivil istikrarsızlığı sağlayarak ve çatışma zemini oluşturarak, şeriat kanunları ile yönetilen İslam devletini kurmayı amaçlamaktadır (Erdoğa ve Deligöz, 2015, S13-14). Irak'ta 30 Nisan 2014'te yapılan genel seçimlerden hemen sonra hükümet kurma sürecine girmişken, IŞİD örgütünün 6



Haziran 2014 günü Irak'ın Musul Kentine girmesi ve daha sonrasında kenti tamamen kontrol altına almasıyla sarsılmıştır. Musul'u ele geçirdikten sonra Kerkük'e yönelen IŞİD'in lideri Ebu Bekir El-Bağdadi, hedeflerinin Bağdat'ı ele geçirmek olduğunu açıklamıştır. Bu doğrultuda önce Selahaddin ilinin merkezi olan Tikrit'le birlikte, Süleymanbey, Şirgat, Beyci başta olmak üzere pek çok bölgesini kontrol eden IŞİD, daha sonra İran sınırındaki Diyala vilayetine yönelmiştir. Diyala'nın merkezi Bakuba'ya giren, Samarra'ya girmeye çalışan ve Hanekin ile Celevle'de Irak ordusu ile çatışma içerisine giren IŞİD'in amacı Bağdat ele geçirmek olmuştur (Duman, 2014, 55).

IŞİD Bağdat'ı alamayınca Suriye'nin doğrultusunu değiştirdi ve Rakka'nın merkezinde hakimiyet kurdu. IŞİD'in gelecek hedefleri arasında Ürdün, Lübnan ve Suudi Arabistan yer almaktadır (Erdoğa ve Deligöz, 2015, S13-14). IŞİD bundan sonra Arap dünyası'nın tümüne bir hakimiyet kurmayı amaçlamaktadır.

IŞİD amaçlarına ulaşmak için uyguladığı en temel taktik Sünniler ve Şiiiler içinde çatışma ortamı oluşturarak, Şii sivilleri nerede ve ne zaman, nasıl olursa olsun katletmektir. Şiiilere karşı uygulanan bu şiddet politikaları ile Sünnilerin IŞİD'e desteklerini ve güvenlerini sağlamaya çalışılmaktadır (Erdoğa ve Deligöz, 2015, S13-14).

IŞİD Müslümanlara karşı açılan bu savaşın, Avrupa'da yapılan bazı istisnai radikal İslamcı saldırılar dışında şimdilik bölgenin dışında değil Müslüman coğrafyayı hedef alma amacıyla olduğu gözlemlenmektedir. Bu bakımdan direkt olarak savaşa dahil olmayan batılı devletlerin IŞİD'e karşı müslüman ülkelere daha az tehlikede olduğu bir kez daha ortaya çıkmaktadır (Çetin, [2.2.2016]).

IŞİD ideolojik alt yapısını, El-Kaide ve Taliban gibi, Selefilik mezhebinden oluşturmaktadır. Selefi-cihatçı ayaklanmaların tamamı İslami bir devlet kurma hedefini taşımakta ve din değiştirdiği varsayılan hükümeti yıkmak, ABD ve diğer Batılı Güçleri ve bunların yerel selefi-olmayan işbirlikçilerini ülke ve bölgelerinden atmak amaçındadırlar. Bu bağlamda "cihat" kavramı kilit rol oynamaktadır. Selefi-cihatçı yapılanmalar demokrasiye ve vatanseverliğe karşıdırlar. Sömürgeci devletler tarafından çizilen ve müslümanları ayıran sınırları reddetmektedirler. Müslümanları Mısırlı, Iraklı yada diğer ulusal toplumlar için değil; Müslümanlar için savaşmaya davet etmektedirler (Taşdemir, 2015, 58).



IŞİD ideolojisi üzerinde en fazla tesiri olan isim Takiyeddün Ahmed İbn-i Teymiyye'dir (1268-1328). İbn-i Teymiyye'nin öğretisi Hasan El-Benna, Mevlana Mevdudi, Seyyid Kutup, Usame Bin Ladin, Ömer El-Bağdadi gibi ideologlar ve çağdaş eylemci kuşaklar için bir esin kaynağı olmuştur (Taşdemir, 2015, 58). Selefi düşünce, dinde meydana gelen sonraki gelişmelere karşı çıkar ve bunları İslam dışı olarak nitelendirir. Kendi İslami fikirlerinden uzaklaşanlar, farklı düşünce yapısına sahip olanlar kâfir olarak değerlendirilir ve bunun cezası ölümdür (Erdoğan ve Deligöz, 2015, 13-14).

## 6.2. IŞİD'in, propaganda aracı olarak kullandığı yöntemler

### 6.2.1. IŞİD Ve Medya Platformlar

IŞİD'in medya olarak varlığı o derece yaygın etkin ve başarılı bulunuyor ki, bir örgüt olarak IŞİD ile bir medya'da aktif rol oynayan popüler olan IŞİD'i birbirinden ayırmanın neredeyse imkansız hale geldiği söylenmektedir. IŞİD medya kullanımı konusunda en fazla televizyonu aktif olarak kullanmaktadır. Çünkü, televizyonun geniş kitlelere erişebilme, kuvvetli bir etki yaratması özellikleri TV'nin tercih edilmesini artırır.

Altaki görmüş olduğunuz fotoğraftan da anlaşılıyorki IŞİD örgütüne bağlı olan bazı TV kanallarının fotoğrafını görmekteyiz. Bu kanallar örgütün ulusal ve uluslararası alanda reklamını ve propagandasını yaparak örgütün faaliyetlerini, eylemlerini dünya kamuoyuna duyurmak amacı taşımaktadır.

Şekil 1: IŞİD örgütüne bağlı olan bazı TV kanallarının fotoğrafı.



Kaynak: <http://www.almjhar.com/arsy/NewsView/81/87800/%D8%A8%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8>.

Ama yinede televizyon zayıf yönleri de televizyon kanalı açmanın maliyetli oluşu ve izleyici seçiciliği sebebiyle gençlerin geleneksel medyaya ilgisinin düşük olması onlara ulaşmak için sosyal ağ sitelerinin kullanımını bir gereklilik haline getirmektedir (İletişim ve Sosyal Medya Notlarım, [24. 5. 2016]).

## **6.2. 2 IŞİD'in Kullandığı Sosyal Medya Ortamları**

IŞİD medya'yı çok iyi bir şekilde kullanan terör örgütüdür. İnternet üzerinden propaganda videoları yayınlamak birçok terörist örgütün uyguladığı bir yöntemdir (Sevim, [2.2.2016]).

Ancak IŞİD, diğer terör örgütlerinden farklı olarak görülmektedir. Özellikle sosyal medyayı propaganda amaçlı oldukça yaygın şekilde kullanmaktadır (Çetin, [2.2.2016]).

IŞİD Sosyal medyayı dünyanın en iyi propaganda platformuna dönüştürdü. IŞİD propagandanın gücünün farkındadır ve yeni medyayı tamamen kendi ideolojilerini yaymada bir araç olarak çok iyi bir şekilde kullanıyorlar (T24 Bağımsız İnternet Gazetesi, [24.1.2016]).

### **6.2.2. 1. Twitter**

Twitter, kullanıcılarına paylaşma ve diğer kullanıcıların paylaşımını görme imkânı veren ücretsiz bir sosyal ağ ve mikro blogging sitesi olarak tanımlanmaktadır. Twitter 2006'deki kuruluşundan itibaren her geçen gün popülaritesini ve kullanım alanlarını arttırmaktadır. Bunun sebebi ise Twitter'ın kullanımının ücretsiz, kolay ve eğlenceli olmasıdır. Twitter'ı insanlara faydalı bir sosyal ağ olarak ifade edebiliriz (Arzuman, 2015, 37). Aynı zamanda terör örgütleri tarafından suç amacına hizmet eden bir savaş aletine dönüştüren bir sosyal ağ olarakda niteleyebiliriz. Örneğin IŞİD gibi örgütlerin vahşi radikal fikirlerin yayılmasında destek bulmalarında Twitter gibi sosyal medya mecraları önemli rol oynamaktadır(Çelik, [15.1.2016]). Ama genel olarak kabul gören kanaate göre hiçbir araç insanları suç işlemeye teşvik etmez. Araçlar onu kullanan kişiler tarafından suç aletine dönüştürülür. Nitekim bu araçların nasıl suç işlemek için kullanıldığını izah için, 'Twitter, gerçekleşen suç oranı konusunda 2010 yılında %20 oranında bir gelişim kaydetti' bu ifadeden

doğrudan terör örgütleri suç işlemeye 'Twitter' in teşvik ettiğini anlamamak gerekir (Çınar, 2012, 8).

Twitter'ın, örgüt üyeleriyle haberleşme ve örgüte katılımın yönetilmesi bakımından en önemli ortam olma özelliğini sahip olduğu için (Çelik, 2015, 6). Terör örgütü militanlarının bulunması için Twitter aracılığıyla çağırıda bulunmaktadır.

Şekil 2: IŞİD terör örgütü militanları toplamak amacıyla kurduğu Twitter hesaplarından bir kare.



Kaynak: <http://syrianow.sy/index.php?d=2&id=114543>

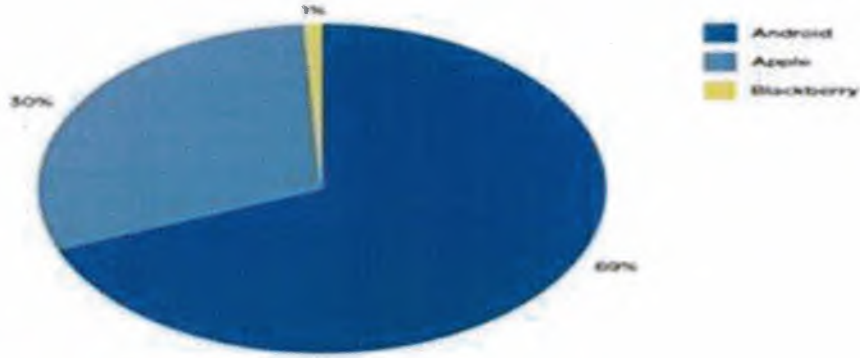
Sosyal medya siteleri çift yönlü iletişim sağladığı için ve tüm dünyada yaygın olarak kullanıldığından sansür uygulamak oldukça zordur ama yinede Twitter terör örgütlerin hesapları düzenli kapatmaya ve sansürlemeye çalışıyor (Çıldan, 2012, 3-4). Ancak yinede Twitter hesapları düzenli olarak kapatılsa da, birçoğunun Twitter'da varlığını sürdürmek için izlediği bir dizi taktik var. Örneğin sürekli isimlerini, fotoğraflarını değiştiriyorlar yada yedek hesaplar açıyorlar. Tüm engellemelere rağmen, örgüt mesajını dışarı ulaştırmayı başarıyor. Bunun nedeni bir yandan IŞİD'in sosyal medyadaki merkezi olmayan gücünün becerikliliği, kolay uyum sağlayabilmesi ve esnekliği gösteriliyor (Çelik, 2015,10).

"Google" fon ile, "Brookings" Amerikan Enstitüsü tarafından yapılan yeni bir çalışma da IŞİD yandaşı Twitter hesaplarının sayısının en fazla 90 bin dolayında olabileceği ama en iyi tahminin 46 bin dolayında olduğu kaydedildi.



IŞİD'in bu hesaplarında kullandığı uygulamaların ve işletim sistemlerinin %69'unun (Android) işletim sistemi, %30'unun Apple (Iphone) işletim sistemi ve %1'inin de Black Berry işletim sistemi olduğu görülmüştür(موقع لكن المصريين)(mısırlıların tüm siteleri)[21.5.2016]).

**Tablo 3:** IŞİD'in bu hesaplarında kullandığı işletim sistemleri.

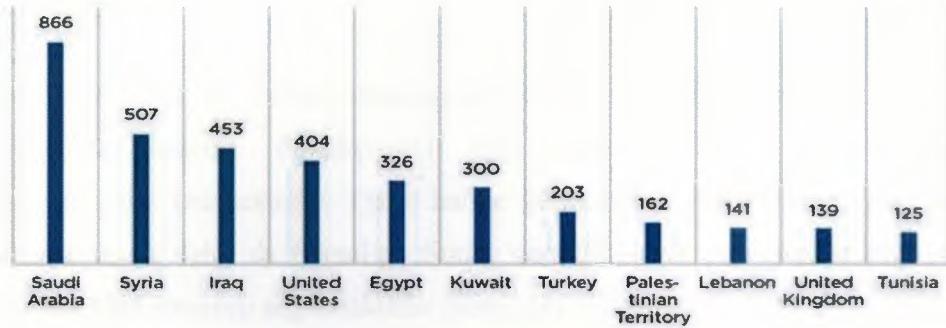


kaynak: <http://www.light-dark.net/t286947-%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A9-%D8%A3%D9%85%D8%B1%D9%8A%D9%83%D9%8A%D8%A9-%>

Ayrıca Twitter kullanıcılarının neredeyse 5\1'i IŞİD destekçisidir, ve IŞİD'i destekleyen Twitter hesapları sıradan hesaplar olmamakla beraber takipçi sayısı oldukça fazladır. Bu hesapların takipçi sayıları minimum 1000'den başlamaktadır (موقع لكن المصريين، [21.5.2016]).

Aşağıdaki grafikte gösterildiği üzere Brookings Enstitüsü'nün IŞİD'in konuma bağlı Twitter hesaplarının ülkeler bazında grafiği gösterilmiştir.

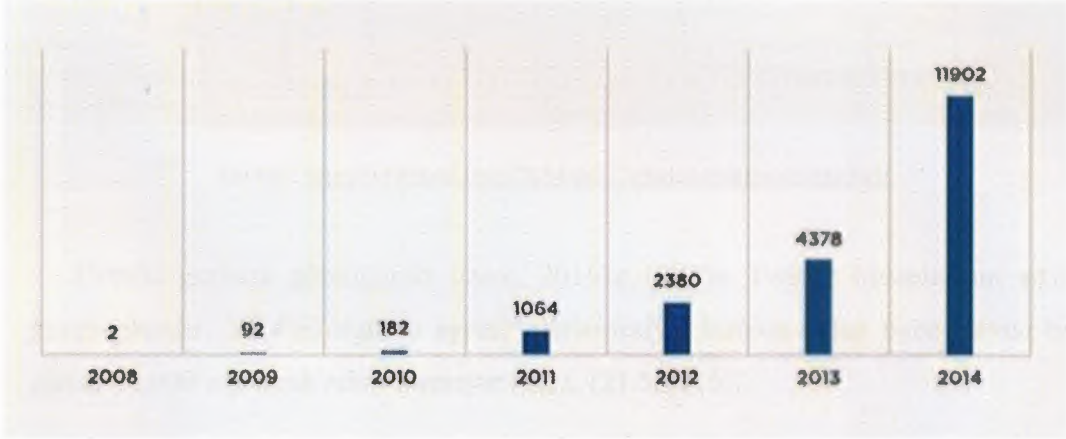
**Tablo 4:** IŞİD'in ülkeler bazında Twitter hesaplarında Suudi Arabistan'ın birinci sırada olduğu gösterilmektedir.



Kaynak: <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13931216000420>.

Yukarıdaki grafikten de anlayacağımız üzere; IŞİD'in ülkeler bazında Twitter hesaplarında Suudi Arabistan'ın 866 Twitter hesabıyla birinci sırada olduğu Tunus'un da 125 Twitter hesabıyla son sırada olduğu gösterilmektedir.

**Tablo 5:** IŞİD'in Twitter hesaplarının yıllara göre yüzdelerle dağılımı gösterilmiştir.



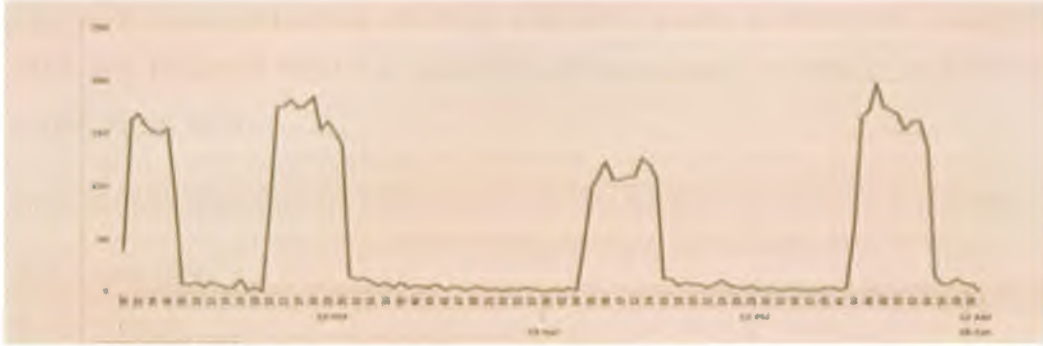
Kaynak: <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13931216000420>.

Üstteki tablo grafikte görüleceği üzere IŞİD'in Twitter hesaplarının yıllara göre yüzdelerle dağılımı gösterilmiştir. Bu hesaplara bakıldığında zaman 2008 yılından 2009 yılına % 4500 , 2009 yılından 2010 yılına %97,82 , 2010 yılından 2011 yılına %484,61 , 2011 yılından 2012 yılına % 123,68 , 2012 yılından 2013 yılına % 83,94 ve 2013 yılından 2014 yılına %171.85 oranında artış gösterdiği grafikte görülmektedir.

Tablo 5'te görüleceği üzere yüzdelerle dağılımda en çok IŞİD'i destekleyen Twitter hesaplarının aktif olarak kullanımı 2014 yılında olduğu ve bu yılda sosyal medyanın IŞİD terör örgütünün propagandasına araç olarak kullanıldığı yıl olduğunu görmekteyiz.

IŞİD'in farklı bir Twitter stratejisi ise hashtag kullanımına dayanmaktadır. Grup, Twitter'da binlerce destekçisinin aynı hashtag'i günün belirli saatlerinde tweet'lemesini istemektedir. Trend haline gelen tweet, IŞİD'in mesajının önemini arttırmakta ve daha da önemlisi, Suriye'den El Nusra gibi ana rakiplerine karşı üstünlük elde etmesini sağlamaktadır (kara, [21.5.2016]).

**Tablo 6:** 2014'te IŞİD'in Twitter hesaplarının artışı görülmektedir.



kaynak: <http://webrazzi.com/2014/06/17/isidin-twitter-stratejileri/>

Üstteki grafikte gördüğünüz üzere, 2014'te IŞİD'in Twitter hesaplarının artışı görülmektedir. 2014'te örgütün agresif ilerlemesiyle birlikte atılan tweet sayısı bir günde 40,000'e çıkarak rekor kırmıştır (kara, [21.5.2016]).

Yukarıda da belirttiğimiz üzere Twitter'ı IŞİD terör örgütünün nasıl profesyonelce propaganda aracı olarak kullandığı ve Twitter yetkililerinin bu konuya ilişkin ne gibi önlemler aldığı konusunu inceledik.

**Şekil 3:** IŞİD'in militan toplamak için açtığı birçok hesaplardan bir tanesi olan arapça Twitter hesabı



Bu sırrı CIA'den saklamıyoruz . Bu sınırları çizilmiş bölge hilafet devletinin haritasıdır. Çok yakında ortadoğu bizim kontrolümüz altına girecektir#

**Kaynak:** <http://www.cairoportal.com/story/88759/%D8%A8%D8%A7%D9%84%D8%B5%D9%88%D8%B1->

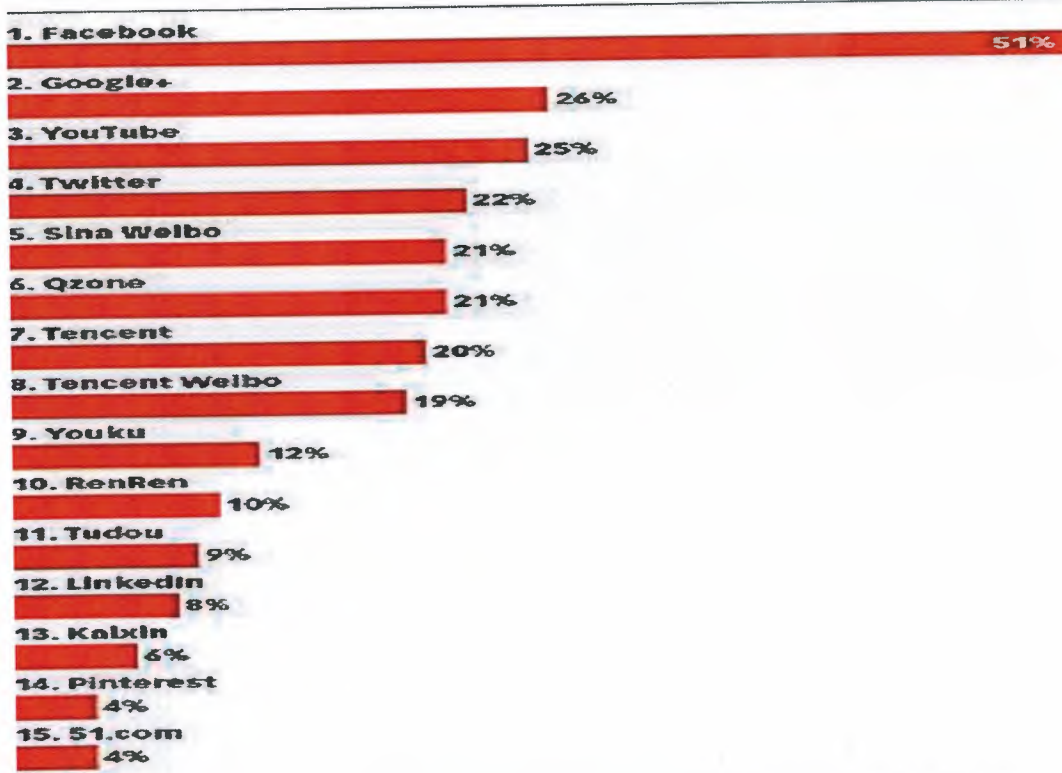
Yukarıda görmüş olduğunuz fotoğrafta ise IŞİD'in Twitter hesabında, IŞİD'in dünya toprak bütünlüğünü bozarak haritada siyah renkte gösterilen bölümü alacakları belirtilmiştir. Ayrıca ek bir bilgi görmüş olduğunuz Twitter hesabı (IŞİD)'in Lideri olan Ebu Bekir El Bağdadi'ye aittir.



### 6.2.2.2. Facebook

Facebook, insanların arkadaşlarıyla iletişim kurmasını ve bilgi alışverişi yapmasını amaçlayan sosyal paylaşım web sitesi olarak bilinmektedir (Arzuman, 2015, 40). Facebook tablo 7'de görüldüğü gibi açık arayla en popüler ve kullanımı yaygın sosyal ağdır.

**Tablo 7:** Alttaki grafikte internet kullanıcılarının %51'inin Facebook hesabı olduğu görülmektedir.



**Kaynak:** Vardarlier, Pelin. "İnsan kaynakları yönetiminde Sosyal Medyanın Rolü". BÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, (2014).

Terör örgütleri hedef kitlelerine mesajlarını ulaştırabilmek için ve propagandasını yapabilmek için medyada yer almaya, medyayı yöneltmeyi veya etki altına almaya çalışmaktadır. Hatta bazı zamanlarda bununla yetinmeyip kendi medyasını kurmaktadır (Devran, 2015, 90). Örneğin IŞİD terör örgütü'nün kurduğu facebook hesapları sayesinde kendi hedef kitlesine seslenebilmektedirler, dünyanın dört bir yanından üye devşirdiği ve örgüte kaynak sağlamayı başarmışlardır.

IŞİD Terör örgütü sosyal medyayı kullanarak toplumsal infial yaratmaya çalışırken, sosyal medya da terör olaylarını abartarak ve manipülasyon malzemesi haline getirerek, aynı sahneleri sürekli tekrar ederek reyting kazanç elde etmektedir

Facebook gibi sosyal medya ağı kullanarak olaylar dramatikleştirilerek, gözyaşı, kan ve acıyla sulandırılarak verilmekte; topluma korku duygusu aşılanmaktadır. (Devran, 2015, 90).

Şekil 4: IŞİD'in militan toplamak için açtığı İngilizce facebook hesabı.



Kaynak: <http://www.dotmsr.com/details/%D9%81%D9%8A%D8%B3%D8%A8%D9%88%D9%83-%D9%8A%D8%BA%D9%84%D9%82>

Yukarıda görmüş olduğunuz fotoğrafta da anlaşılıyor ki IŞİD'in Facebook kullanmış olduğu hesabı, İngilizce olarak açılmış ve örgütün propagandasının yapıldığı, örgüte militan kazandırma amacıyla kullanılan bir hesaptır.

### 6.2.2.3. Youtube:

IŞİD terör örgütü sosyal medyayı kullanarak toplumsal infial ortamı oluşturmaya çalışırken, sosyal medya da terör bazlı eylemleri abartarak ve manipülasyon malzemesi haline getirerek, aynı sahneleri sürekli tekrar ederek reyting ve maddi kazanç elde etmektedir.

IŞİD internet sitelerinden propaganda videoları yayınlıyor, bu bağlamda en çok kullandığı video paylaşım platformu olarak ta Youtube'u kullanıyor. Çünkü Youtube, üyelerinin ücretsiz olarak video yükleyebildiği ve izleyebildiği çevrimiçi bir video



paylaşım sitesidir ve aynı zamanda araştırmalara göre en çok izlenen sosyal ağı olarak tanımlanmaktadır. Örneğin YouTube/Google'ın kendi resmi raporlarından ve araştırma firmaları tarafından hazırlanan raporlar göre 2014 YouTube kullanan insan sayısı:1 milyar çıktı ve her ay YouTube'da izlenen videoların saat olarak süresi: 6 milyar saattir raporlara göre YouTube'da günde 4 milyar video izleniyorlar. Bütün bu sebeplerden dolayı IŞİD vahşet videoları youtube yayınlamaya tercih etmektedir (sibelhos.com, [18.1.2016]).

Örnek olarak IŞİD, 2012 yılında Suriye'de kaçırılan Amerikalı gazeteci James Foley'in kafasını nasıl kestiğini gösteren bir videoyu Youtube'de yayınladıktan sonra dünyanın bir çok bölgelerinden izlenilmektedir. Bu yüzden IŞİD, bu gibi cinayetlerle ilgili fotoğraf ve videoları youtube yayınlamaya aralıksız devam ediyorlar.

Google, IŞİD'in infaz ve propaganda videolarının insanlara ulaşmasını engellemektedir. Ancak sitenin kullanıcılar tarafından yapılan paylaşımları yayınlamadan önce kontrolden geçirmiyor. Uygunsuz paylaşımlar yine site kullanıcılarından gelen şikayet raporları sonucunda kaldırılıyor (Teknokulis, [18.1.2016]).

**Şekil 5:** Terör örgütü IŞİD, bir propaganda videosunda Musul'da bir kalabalığın önünde yere diz çöktürülen 3 Peşmerge savaşçısı olduğu iddia edilen kişiden birinin feci şekilde kafası kestiğini gösteren bir fotoğraf yukarıda gösterilmiştir.



**Kaynak:** <http://levent44.blogcu.com/isid-den-katliam-18/20506475>

IŞİD'e sosyal medyada popülerliğini kazandıran en önemli unsur, çektikleri profesyonel kalitedeki videolardır. Savaşırken, ele geçirdikleri bir şehre girerken,



keskin nişancının dürbününden birisini hedef alırken veya ellerindeki insan ve silah gücünü göstermek için sokaklar boyunca konvoylarla tur atarken çekilen ve İngilizce alt yazılı videolar sanki bir Hollywood yönetmeninin elinden çıkmış gibidir. Çekimlerde kullandıkları; bilgisayar efektlerindeki, arka plan müziklerindeki ve montajdaki kaliteyle göze çarpan videolar, acımasızca işlenen cinayetleri de göstererek istedikleri etkiyi yaratıyor: korku ve hayranlık (Sevim, [18.1.2016]).

Örgüt bu videolarla düşmanlarını korkuturken, özellikle radikal heyecanlar peşindeki gençlerin ilgisini çekiyor. IŞİD'e katılan 'Ebu Sümeyye El-Britani' lakaplı İngiliz bir gencin internette paylaştığı bir yorum bu etkiyi doğrular nitelikte: 'Suriye'de cephede savaşmak bilgisayar oyunu Call of Duty oynamaktan çok daha iyidir (Sevim, [18.1.2016]).

### 6.2.3. kadın ve cinsel ilişki

IŞİD terör örgütü kadınlar bir propaganda aracı olarak kullanıyor. Kadınları savaşan militanlara vereceğini vaad ediyor. Bazı kadınları satıyor bazılarını da savaşan militanlara seks kölesi yapıyor ve köleleri babadan oğula miras bırakacağını ancak babadan miras kalan kadının sadece hizmet edeceğini, ilişkiye giremeyeceğini açıklıyor. İşte bu yolla daha fazla militan toplayıp tabanını kurmuştur.

**Şekil 6:** IŞİD militanları, kadınlarla ödüllendirme propagande fotoğrafı.



**kaynak:** <http://www.akairan.com/biography/superstar/news201510240412187285.html>

#### 6.2.4. IŞİD'in kullandığı para birimi

IŞİD'in diğer bir propaganda aracı da para birimidir. Şekil 2'de görüldüğü üzere IŞİD'in kullandığı para birimi ABD'nin ikiz kulelerinin vurulma anında çekilmiş bir fotoğrafı propaganda olarak kullanıyor. Bu fotoğraf açıkça IŞİD'in ABD gibi güçlü bir ülkeye meydan okuduğu ve adeta zafer kazandığı anlamına getiriyor. Ayrıca IŞİD terör örgütünün kullandığı para birimi başka bir ayrıntı ise İslama açıkça hakaret ederek sözde kendisini İslamcı göstermek için paranın sağ alt köşesine Hz. Muhammed'in mührü yer alıyor. Bu şekilde de İslamı dünyaya yanlış bir şekilde propaganda aracı olarak kullanıyor. Paranın üzerinde dikkat çeken bir ayrıntı daha vardır ve bu da Arapça yazılan açıklamanın hemen altında İngilizcesi yazılmıştır. Bu da dünyaya Irak Şam İslam Devletinin olduğunu ve uluslararası alanda söz sahibi olabileceğini açıklamıştır.

Şekil 7: IŞİD'in kullandığı para birimi



Kaynak: <http://ar.abna24.com/service/iraq/archive/2014/07/06/621772/story.html>.

#### 6.2.5. IŞİD'in Militanlara Verdiği Diploma

IŞİD terör örgütü yabancı ülkelerden gelen insanlardan müslüman olmayanlar direkt militan olarak kabul edilemez. Militan olabilmek için Şekil 3'teki görülen diplomayı almak zorundadırlar. Bu diplomayı aldıktan sonra artık Irak Şam İslam Devletinde serbest olarak yaşama hakkı elde ederler. Ayrıca istediği kadınlara evlenebilir ve cihada katılma hakkı kazanabilir. Şekil 3'te açıklandığı üzere fotoğraftaki kişi İsveç'ten gelip IŞİD 'de katılan ve diploma hakkı kazanan bir militandır. Bütün bu anlattıklarımız IŞİD'in propaganda araçlarını kullanarak insanları kendine destek vermeye çağırdığının göstergesidir. IŞİD kullandığı propaganda



araçlarıyla kendini insanlara çok farklı tanıtıyor. Herkesin örgüte kolaylıkla katılamayacağını bunun için bir çok kurala uyulması gerektiğini bildiriyor. Cihad yaptığını söyleyen IŞİD herkesi örgüte davet ediyor ancak cihadı yapacak kişilerin her kesimden oluşmayacağını açıklıyor. Özetle ile örgüte davet ettiği insanlar arasında seçtikleri kişilerin ancak cihad yapabileceğini bildirmiştir.

Şekil 8: IŞİD terör örgütüne katılanların verdiği diplomadan bir propaganda görüntü.



Kaynak: <https://Twitter.com/walidasamra/status/502860813548654592>.



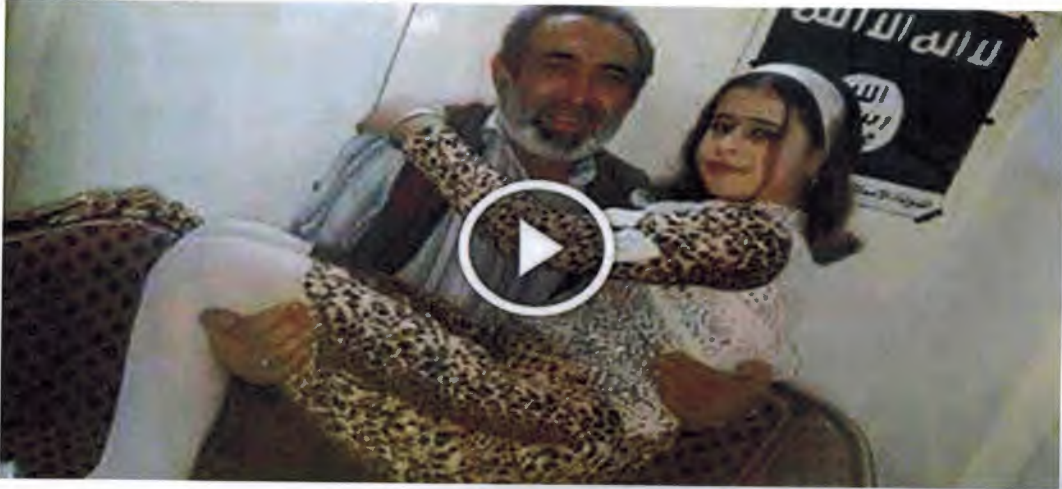
### 6.3. IŞİD'in Sosyal Medya ile Militan Toplaması.

IŞİD özellikle Facebook ve Twitter gibi sosyal medya araçlarını adeta bir silah olarak kullanmaktadır. IŞİD Facebook ve Twitter aracılığıyla millitan toplamaktadır. Öncelikle kişilerin profillerini incelemekte sonra onlara göre uygun bir kişi olursa Facebook ve Twitter aracılığıyla tanışmaktadır. Önceleri cemaate katılmak ve islam sohbeti yapmak olarak ifade ettikleri, daha sonraları da özellikle Kur'an'daki cihat ve savaş üzerinde yoğunlaşan ayetleri okurlar ve o ayetlerden bahsederek kişileri kendi örgütlerine davet ederler ve çeşitli vaatlerde bulunarak sonunda örgüte militan kazandırmış olurlar (İbrahimioğlu, Yazıcıoğlu, [18.1.2016]).

Terör örgütü militanları sosyal medya'dan tanıştıkları kişileri etkilediklerini düşündükleri anda o kişiye bir tarih verip o tarihte de onları yanlarına alıp bir hafta konuk ettikten sonra eğer o şahıs o bir hafta süre içerisinde birileri tarafından aranmıyorsa, bir şikayet yoksa emniyet güçleri vb. aramıyorsa örgütün ağına düşmüş oluyorlar.

IŞİD'in yöntemlerinden biride örgüte militan toplamak amacıyla erkekleri evlenmek ve cinsel ilişkiye girebilecekleri konusunda kandırıyor olmalarıdır. Facebook ve Twitter aracılığıyla cihadçı kadınların fotoaflarını göndererek erkekleri kandırmaktadırlar (İbrahimioğlu, Yazıcıoğlu [18.1.2016]).

**Şekil 9:** IŞİD erkekleri cihadçı kadınlarla cinsel ilişkiye girebilecekleri konusunda kandırıyor. Aşağıda gördüğünüz fotoğraf bunun bir göstergesidir.



**Kaynak:** <http://www.albawabhnews.com/1830494>

## SONUÇ

Günümüzde sosyal medya diğer iletişim araçlarına oranla daha fazla propaganda aracı olarak kullanılan sanal bir platform haline gelmiştir. Çünkü sosyal medya diğer iletişim araçlarına göre dünyanın birçok farklı bölgesine güncel bilgilerin ulaştırılması bakımından daha yaygın bir kullanım olanağı sunan iletişim aracıdır.

Sosyal medya doğru bilgilendirme alanında ve insanları kendi fikirleri doğrultusunda etkilemeyi amaçlayan zihniyetteki yapıların kendilerine rahatça yer bulabildiği geniş bir alandır. Sosyal medyanın bu yönünden faydalanmak isteyen yapılar ise; genellikle siyasi partilerdir, amaçları ise; seçimlerden önce kendi reklamlarını yapmak, siyasi partiler kurmak, seçimlere katılmak ve halkın yani kamuoyununun desteğini kazanmaktır. Ayrıca hükümete gelen siyasi partiler kendi faaliyetlerinden halkı bilgilendirmek amaçlı da sosyal medyayı kullanmaktadırlar.

Ama sosyal medyayı sadece yasal partiler değil yasadışı gruplar ve hatta terör örgütleri de propaganda amaçlı kullanabiliyor.

Terör örgütleri ve bazı yapılanmalarda sosyal medyanın imkanlarını kendi kötü amaçlarına ulaşmada birer araç olarak Değerlendirmekte, kendi örgütlerinin propagandalarını, faaliyetlerini, ideolojilerini vb. halka ulaştırmada ve kendi fikirlerini topluma aşılıyarak örgütlerine militan kazandırmak için kullanmaktadırlar.

Bu imkanlar sayesinde Örgüt ulaştığı gençlere başta dini içerikli mesajlar göndererek onların dine olan hassasiyetlerinden yararlanıyor, daha sonraları ise cihad kavramı ile ilgili Kur'anda geçen ayetleri araç olarak kullanarak örgüt gençlerin beyinlerini yıkamaya çalışıyor. Örgüt bu işlemin sonunda ikna ettiği gençleri militan olarak çeşitli görevlerde kullanmaktadır.

Gerçekten daha eski bir örgüt olan El-Kaide'nin Twitter, Facebook, Youtube gibi araçlar ortaya çıkar çıkmaz propaganda amacıyla kullanıldığını biliyoruz. Bu ileri teknoloji imkanları kullanan terör örgütleri, tüm dünya kamuoyuna; haber kanallarına, ulusal ve uluslararası büyük gazetelere, radyolara, sosyal medya... vb. kısaca insanların haberdar olabilecekleri tüm sanal platformları Platformlara propagandalarını yönlendirmektedirler.

Araştırmamızda twitter'dan IŞİD adına açılan sayısız hesap ile müslüman takipçilere cazip mesajlar ve çağrılar gönderildiği tespit edildi. Örgüt adına bir günde 40.000 Twett'e ulaştığı görüldü. "Siz hiç düşünmüyor musunuz? Bu hilafet sizi kurtarmayı nasip ediyor. Allah Ebu bekir el-Bağdadi'yi korusun" gibi mesajların çok etkili olduğu, örgütte tüm dünyadan katılan militan sayısından anlaşılabilir. Facebook'u daha çok militan toplama çağrısı amacıyla kullanan IŞİD, Youtube'da da birçok video paylaşımına sunmuştur. IŞİD'in vahşetini göstermek amacıyla diğer medya ortamlarına da aktarılan infaz videoları, ilk olarak youtube'da paylaşılmaktadır. Profesyonel olarak hazırladığı belli infaz videolarının, kendi taraftar kesiminin "intikam" duygularını tahmin ettiği görülmektedir.

Son olarak bu araştırmada ileride yapılacak çalışmalara ışık tutabilecek sorular ortaya çıkmıştır. IŞİD'in sosyal medyanın paylaşımlarının içerikleri ile ilgili de çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca bir çok insanın tiksinierek izlediği görüntülerin teröre teşvik edici olup olmadığını araştırılmalıdır.



## KAYNAKÇA

Aydın, İsmail. “İkinci Körfez Savaşında Irak’taki ABD Propaganda Bildirilerinin Değerlendirilmesi”, SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008.

Al Jazeera ve ajanslar (Şiilik): **Temel inançları ve kökeni**, <http://www.aljazeera.com.tr/haber-analiz/ii-sia-siilik-temel-inanclari-ve-kokeni> [13.3.2016].

Anadol Ajansı , “**Yetim Kalan Ülke Suriye**”, 401: İmak Ofset, 2015.

Aydın, Nurullah. “**Küresel Terör ve Terörizm**”, 2.Baskı, Ankara: Medivizyon Yayınevi , 2005.

Aydınalp, Halil. “İntihar Eylemlerinde Dinin Anlamı ve Sınırları”, **MÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi**, c.37 (2009): 129-146.

\_\_\_\_\_. “**İntihar Eylemleri Ekseninde Din ve terör**”, Ankara: Cantekin Matbaası, 2011.

Al Jazeera ve ajanslar, “**İslami direniş hareketi Hamas**”. <http://www.aljazeera.com.tr/dosya/islami-direnis-hareketi-hamas>, [16.3.2016].

Arzuman, Mehmet Çağatay. “**Sosyal Medyanın Politik Pazarlamaya Etkisi**”. GÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

Altinkaya, Ömerül Faruk, Adana İli Örneğinde Gecekondulaşma Göç Ve Terörizm, Niğde, GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

Altuğ, Yılmaz (Prof.Dr.). “Terörizm Sorunu”. **İ.Ü- Hukuk Fakültesi Dergisi**”, c. 52, s. 1.

\_\_\_\_\_. “**Terörün Anatomisi**”. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 1995.

Balpınar, Zafer. “İsrail’in Terörizm Algısı Ve Mücadele Yöntemleri(1987 İntifadası Sonrasında)”. MÜ Orta Doğu Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Balcı, Muharrem. “**Savaş Ve Terör**” 2002.

Babacan, Mehmet Emin- Haşlak, İrfan. Hira, İsmail. "Sosyal Medya ve Arap Baharı". Sa.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Akademik İncelemeler Dergisi**, c. 6, s.2 (2011).

Bayraktar, Ersin – Önlü, Mükerrerem – Akın, Özge. "**Sosyal Medya ve Siyasal İletişim**", <http://ersinbayraktar.blogspot.com.cy/2013/04/sosyal-medya-ve-siyasal-iletisim.html>, [2.2.2016].

Baharçiçek, Abdulkadir. "Etnik Terör ve Etnik Terörle Mücadele Sorunu". **FÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, c. 10 s. 1 :11-27.

Ceylan, Yılmaz. Toplumsal Değerler Ve Medya Etiği, **DÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, s. 7 (2012).

Can, Faruk. "**Bilgi Çağının Gündümlü Silahı Medya**", 1.bs. İstanbul: Melisa Matbaacılık, 2005....

Can, Acun (Ar. Gör.). "5 SORU: IŞİD ve Destekçilerinin Musul'u İşgali". Siyaset, Ekonomik ve Toplum Araştırmaları Vakfı, Ankara. <http://setav.org/tr/5-soru-isis-ve-destekcilerinin-musulu-igali/yorum/15932>, [3.2.2016].

Çınar, Bekir. "Sosyal Medyanın Örgütlü Suç İşlemede Rolü".**Epoka Üniversitesi Dergisi**, Tiran, Arnavutluk, c. 1, s. 2 (2012): 79-102.

Çıldan, Cihan. Ertemiz, Mustafa, Küçük , Evren, H. Kaan Tumuçin1, Duygu Albayrak, Sosyal Medyanın Politik Katılım ve Hareketlerdeki Rolü, **İDBÜ Bilgisayar Teknolojisi ve Bilişim Sistemleri**, 2012.

Çelik, Cengizhan. "Sosyal Medya Üzerinden Yayılan Viral Reklamlarda Mizah Türleri Ve Argo Kullanımı". BÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü , Yüksek Lisans Tezi, 2015, İstanbul.

Çitlioğlu, Ercan. "**Gri Tehdit Terörizm**". 1.bs. Ankara: BRC Ofset Matbaacılık, 2005.

\_\_\_\_. "**Tahran-Ankara Hattında Hizbullah**", Ankara: Ümit Yayıncılık, 2001.

Çelik, Halil. “Sosyal Medya ve IŞİD'in James Foley'i Katletmesi: Batının Kamusal.Dikkatini”.<http://fraksiyon.org/sosyal-medya-ve-isidin-james-foleyi-katletmesi-batinin-kamusal-dikkatini-kurt-internet-alanina-kaydirmasin-neden-zamanidir>, [15. 1 .2016].

Çetin, Hanife. “IŞİD'in Yabancı Savaşçıları ve Değişmeyen Terör”,  
<http://www.turksam.org/tr/makale-detay/1188-isid-in-yabanci-savascilari-ve-degismeyen-teror>, [2.2.2016].

Çanakçı, Derviş. “Terörizm Kavramı ve Gelir Kaynakları Üzerine Teorik Bir İnceleme”, NĞÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek.Lisans.Tezi, 2014.

Çevik, Kürşat. “Uluslararası Hukukta Suçluların İadesi Ve Siyasi Suç İstisnasının Uluslararası Terörizmle Mücadeledeki Etkisi”. GÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

Çiftçi, Sabri. “Gazze Ablukası Ve İsrail-Filistin Sorununun Geleceği”. CÜ Kamu Yönetimi Bölümü, c. 2 (2010): 19-20 .

Duman, Bilgay. “IŞİD'in Haziran Operasyonlarının Irak'Taki Etnik Ve Dini Gruplar Üzerindeki Etkisi”. Ortadoğu Analiz, c. 6 s. 63(2014).

\_\_\_\_\_. “IŞİD Sonrası Irak'ta Tartışmalı Yeni Aktör: HAŞDİ ŞAABİ (HALK/MİLLET YİĞİNLARI)”. Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, c. 4(2015).

Davis, Barry. “Uluslararası Terörizm”. Çev: Hata mala kerim, 1.bs. Irak süleymaniye: 2004.

Derya Kılıç, “Tespihin İpi Koptu”. 1.bs. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2004.

Demirel, Emin. “HİZBULLAH”. 1.bs. Ankara: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2003.

Dinç, Engin. “IŞİD'in beslendiği Selefi düşünce nedir?”,  
<http://www.on5yirmi5.com/roportaj/guncel/olaylar/160479/isidin-beslendigi-selefi-dusunce-nedir.html>,[2.1. 2016].

Doğan, İsmailcan. “Propaganda Aracı Olarak İnternet: Kayseri İli Merkez Seçmeni Üzerine Bir Alan Araştırması”, GÜ İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, c. 3, s. 2(2015).



Dilmaç, Sabri. “Terörizmde Tanım Sorunu Ve Yaklaşımlar Polis Akademisi”. Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011, Ankara.

Devran, Yusuf. “Medya Ve Terör Sorunsalı”. MÜ İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, s. 2(2015).

Egil, Doğu. “Uluslararası Terörizm”. AÜ Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, c. 47 s. 3(1992).

Erdin, Murat. “**Hizbullah Ve Hamas**”, İsanbul: KastaşYayınevi, 2002.

Erdoğan, Şemsettin – Deligöz, Ergün. “**Irak Şam İslam Devleti (İŞİD): Gücü ve Geleceği**”, KHO Savunma Bilimleri Dergisi, c. 14(2015): 5-37.

Erdağ, Ali İhsan. “Türk ceza Hukukunda Terör Örgütü Suçları Terörizm” Kırıkkale, KÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Fendoglu, H. Tahsin. “ALEVİLİK VE YENİ ANAYASA” İÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, c. 4 , s. 1(2013).

Faruk, Can. “**Bilgi Çağının Gündümlü Silahı Medya**”. 1bs. İsanbul: Melisam Matbaacılık, 2005.

Fars News Agency, **جامیان تونیتری داعش چه کسانی و از کجا هستند؟**, <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13931216000420>, [21.5.2016].

Farklı Bir Bakış, **ABD’deki başkanlık yarışının en popüler propaganda aracı yine sosyal medya**, <http://www.farklibirbakis.com/abddeki-baskanlik-yarisinin-en-populer-propaganda-araci-yine-sosyal-medya/>, [20.5.2016].

Gücenmez, Bekir. “Terörizmin Finansmanı: PKK, ETA VE IRA Terör Örgütlerinin Karşılaştırılması”. KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.

Gürbüz, Beyhan. “**Dini Motifli Ve Uluslararası Bir Terör Örgütü Olarak El-Kaide**”. ATÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

Garmatarova, Viktoriya. "Soğuk Savaş Savaş Sonrası Kafkaslarda İstikrarsızlık Ve Terörizm". Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

Gök, Aybala. "Kırıkkale Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü Suçları ve Terörizm". KÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005.

Hançerlioğlu, Orhan. "Felsefe Sözlüğü", İstanbul: Remzi Kitapevi, 1996.

Hacızade Nigar, **İŞİD sosyal medyada da tehdit mi?**  
<http://www.aljazeera.com.tr/haber-analiz/isid-sosyal-medyada-da-tehdit-mi>[21.5.2016].

İldeş, Mehmet Fatih. "Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kur'an-ı Kerim'in Cihad Ve Teröre Bakışı". GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

İslam Davet. "Hz. Hüseyin yolunda ölen Kerbela Geyitlerine kavuÇacak" dedi,  
<http://www.islamidavet.com/etiketler/filistin-islami- Jihad-hareketi>, [12. 2.2016].

İletişim ve Sosyal Medya Notlarım, **kitle iletişim araçları ve reklamlar**  
[http://iletisimdosunurlerininindusundukleri.blogspot.com.cy/2013\\_05\\_01\\_archive.html](http://iletisimdosunurlerininindusundukleri.blogspot.com.cy/2013_05_01_archive.html)  
[24.5.2016].

İldız, Muhammed Ali. "**Haber Metinlerindeki Gerçekliğin Sunumunda Propagandanın İşleyişi**". YYÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü , Doktora Tezi, 2015.

Köseoğlu, Yakup – Al, Hamza. "**Bir Siyasal Propaganda Aracı Olarak Sosyal Medya**". Akademik İncelemeler Dergisi, c. 8, s. 3(2013).

Keleş, Ruşen - Unsal, Artun. "**Kent Ve Siyasal Şddet**". Ankara: A Ü Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi, 1982.

Kalaycı, Rıdvan, "**11 Eylül Sonrası BM Güvenlik Konseyi Kararlarında Terörizm**". SAÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 20011.

Karatay, Özcan – Kapusızoğlu, Mehmet. “**MaLli Ve Ekonomik Suçların Terörün Finansmanı Bağlamında Değerlendirilmesi**”. BAY ÜNİ Ekonomi Bilimleri Dergisi, c.3. (2011).

Köker, Eser. “**Politikanın İletişimi İletişimin Politikası**”. Ankara: Çizgi Kitabevi, 1998.

Kırık, A. Murat. “Arap Baharı Bağlamı’nda Sosyal Medya-Birey Etkileşimi ve Toplumsal Dönüşüm, 21”. **Yüzyılda Eğitim ve Toplum**, c. 1, s. 3(2012).

Kara Merve, **IŞİD’in Twitter stratejileri analiz edildi**, <http://webrazzi.com/2014/06/17/isidin-Twitter-stratejileri/> [21. 5.2016].

Lewis, Bernard. “**Haşhaşınler**”. Çev: Mohamed Azab Musa, Kahre Madbouly yayınevi, 1986.

Onat, Hasan. “**Şiiliğin Doğuşu Meselesi**”, A.Ü.İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 36(1997).

\_\_\_\_. “**Şiilik Ve Günümüz Şiiliğinde Bazı Yeni Yaklaşımlar Üzerinde**”. **İslam Araştırmalar**, c. 3, s. 3(1989).

Ortaylı, İlber. “**Dünyada ve Türkiye’de Terör**”, Ankara: Banknot Matbaası, 2002.

Özdemir, Atasay. “**Hamas (Hareket-Ülmukavemet-Ül islamiyy) Üzerine Bir Değerlendirme**”. **Stratejik Araştırmalar Enstitüsü**, s. 2(2005): 1305-4740.

Özdemir, Erol. “**Terörizmin Unsurları Ve Bazı Çözüm Önerileri**”, Polis Başmüfettişi Teftiş Kurulu Başkanlığı, <http://www.teftiskurulu.pol.tr/Makale/Sayfalar/erolozdemir>, [4.3. 2016].

Özerkmen, Necmettin. “**Terör, Terörizm Ve Radikal İslamcı Terör**”. A.Ü. **Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi** c. 44, s. 2(2004): S.247-265.

Özdağ, Ümit - Öztürk, Osman Metin. “**Terörizm incelemeleri Terörü, örgütleri, olaylar**”. **Avrasya stratejik Araştırmalar Merkezi yayınları**, 2000, Ankara.



Ridgwell, Henry. “**Sosyal Medyanın Siyasetteki Rolü Hızla Artıyor**”.  
<http://www.amerikaninsesi.com/content/sosyal-medyan-siyasetteki-rolu-giderek-artiyor/1626781.html>, [5.4.2016].

Sönmez, Vecihi. “**Selef Düşüncesinin Tarihi Arkaplanı Ve Selefilik**”. **YYÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İlmî Dergisi**, (2010): 9-10.

Saraçlı, Murat, “**Uluslararası Hukukta Terörizm**”. **GÜ Hukuk**, Ankara(2007): 1-2 .

**Sakli Belgeler & Dini Kaynaklar , Hizbullah Nedir Kimdir?**,  
<https://saklibelgeler.wordpress.com/2012/03/24/hizbullah-nedir-kimdir-neler-yapti-ve-gercekler/>, [ 17. 3 .2016].

Saran, Mine – Bitirim, Selin. “**Terörle Mücadelede Sosyal Pazarlama Ve İletişim Stratejileri**”. **EÜ Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi** , c. 1 s. 2(2010).

Sağiroğlu, Akın. “**Doğu Coğrafyasında Radikal Terörizm**”. **ÇOMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi**, 2012.

Sevim, **Nezahat**. “**Sosyal Medyanın Yeni Fenomeni İSİD**”.  
<http://tr.euronews.com/sosyal-medyanin-yeni-fenomeni-isid>, Erişim Tarihi, [2.2.2016].

Selin, M. “**Kim Kimdir? Filistin'de Siyasi Aktörler Ve Partiler**”. **CÜ Kamu Yönetimi Bölümü, Siyaset, Ekonomik ve Toplum Araştırmaları Vakfı**, s. 4(2012).

Sağnak, Mehmet. “**Medya– Politik (1983-1993 Yılları Arasında Medya– Politikacı İlişkileri)**”. İstanbul: Yön Matbaacılık, 1993.

Şeyh Zeyd İbn-i Muhammed İbn-i Hadi Hafızahullah. “**Selefilik nedir?** ”.  
İlimlerini Yayma Dergisi, <https://www.youtube.com/watch?v=iDV6ijRE6O4>, [10.3.2016].

Şeyh Abdullah Azzam. “**Müslüman Topraklarını Savunmak En Büyük Farzdır**”. 2016.

Terkan, Aytekin. "Terörizmle Mücadele Kapsamında İnsansız Hava Araçlarının Rolü: Federal Yönetimli Aşiret Bölgesi Örneği". KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

Topal, Ahmet Hamdi. "Uluslararası Hukukta Devlet Destekli Terörizme Karşı Kuvvet Kullanma Yetkisi". A.Ü- Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2004.

Telli, Azime. "Mısır Devrimi'nde Sosyal Medyanın Rolü". **OMÜ Bilge Strateji**, c. 4, s. 7(2012).

T24 Bağımsız İnternet Gazetesi, "İŞİD, günde 90 bin mesajla sosyal medyada propaganda yapıyor". <http://t24.com.tr/haber/isidin-propaganda-araci,288385>, [24.1.2016].

Taslaman, Caner. "**Terörizm Ve 'Cihad'ın Retoriği Caner Taslaman**". İstanbul : İstanbul Yayınevi, 2014.

Turna, Erdal. "**Terör Örgütlerinin Taraftar Kazanmalarında Propagandanın Rolü: Türk El- Kaidesi**". GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmış, Yüksek Lisans Tezi), 2011, Ankara..

Taşdemir, Fatma. "**Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Ülkeleri Dışında Münferiden Güç Kullanma Yetkisi**", A.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2005.

\_\_\_\_. "İç Savaş Çerçevesinde Terörizm Ve İŞİD Örneği", **Gazi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, c. 11, s. 42(2015).

Türkkahraman, Mimar. "Sosyal Yapı Ve Kapkaç Terörü Üzerine Sosyolojik Bie Tahlil". **KÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Dergisi**, c. 2, s. 1(2007).

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü, **Terör** kelimesi, 26.09.2006  
<[http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com\\_bati&arama=kelime&guid=TDK.BA.TI.54b17b04a18ea6.87563173](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bati&arama=kelime&guid=TDK.BA.TI.54b17b04a18ea6.87563173)>, [4.3.2016].

Teknokulis, **Google İŞİD videolarına yasak**,  
<http://www.teknokulis.com/haberler/internet/2015/02/08/googledan-isid-videolarina-yasak#>, [24.5.2016].

Temel, Ülfet Çınar. “Türkiye’ye Yönelik Terör Örgütleri Ve Türkiye’nin Terörizmle Mücadelesi”. KTÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010. ..

Tasnim News, (داعش) در توییتر چه می‌کند؟, (IŞİD Twitter'dan Ne Yapıyor)  
, <http://www.tasnimnews.com/fa/news/1393/04/01/408992/>, [21.5.2016].

Türkçe bilgi, **Sandinista Ulusal Kurtuluş Cephesi nedir?**,  
[http://www.turkcebilgi.com/sandinista\\_ulusal\\_kurtulu%C5%9F\\_cephesi](http://www.turkcebilgi.com/sandinista_ulusal_kurtulu%C5%9F_cephesi),  
[22.5.2016].

Yayla, Atilla. “Terör Ve Terörizm: Kavramsal Çerçeve”. **A.Ü- Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (1990).

Yılmaz, B. Selin– Yılmaz, Ö. Devrim. “TERÖRİZM VE TERÖRİZMİN HEDEFİ OLARAK TURİZM ENDÜSTRİSİ”. **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, c. 4 s. 13(2005): 39-58 .

Yahşi, Murat. “Terör Örgütlerinde İntihar Bombacısı Kişiliği Ve Etkinliği”. KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, (2015).

Yurtseven, Ömer Alper. “Türkiye’de Faaliyet Gösteren Dini Bir Terör Örgütü Olarak Hizbullah”. GYTE Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006, Gebze.

Yalçın, Serhan. “Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele”. SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, c. 2, s. 4(2006).

Yazıcıoğlu, Yıldız ve İbrahimioğlu, Maaz, **IŞİD Gençleri Nasıl Kandırıyor? ÇOK Önemli Açıklamalar**, <http://www.aktifhaber.com/isid-gencleri-nasil-kandiriyor-cok-onemli-aciklamalar-1199538h.htm>, [21.5.2016] .

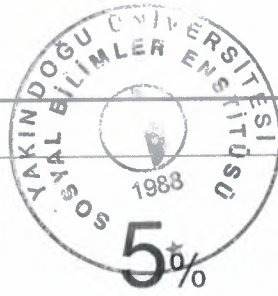
YouTube İstatistikleri, <http://www.sibelhos.com/youtube-istatistikleri-2016>, [15.1.2016].

Yönem, Ahmet “Şii-Sünni İlişkileri Bağlamında Günümüz Selefiligi”. **ÇOMÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi**, c. 2, (2013): 195-222.

Ziya Abbas (Dr.), **Irak’ta Şii Merciliğinin Siyasi Rolü ve IŞİD’e Karşı Verilen Fetva**, <http://www.haberehli.com/irak-ta-sii-merciliginin-siyasi-rolu-ve-isid-e-karsi-verilen-fetva/284/>, [18.1.2016].

دراسة أمريكية تكشف الطريقة التي يعمل بها داعش على تويت ،موقع لكن المصريين <http://www.light-dark.net/t286947-%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A9>, [21.5.2016].





%  
QUALITY INDEX

%  
INTERNET SOURCES

5%  
PUBLICATIONS

%  
STUDENT PAPERS

INTERNET SOURCES

TAŞDEMİR, Fatma. "İÇ SAVAŞ  
ÇERÇEVESİNDE TERÖRİZM VE İŞİD  
ÖRNEĞİ", Uluslararası Stratejik Araştırmalar  
Kurumu, 2015.

2%

Publication

SARAÇLI, Murat. "Uluslararası Hukukta  
terörizm", Gazi Üniversitesi, 2007.

1%

Publication

FENDOĞLU, Hasan Tahsin. "Alevilik ve yeni  
Anayasa (Anayasal perspektif)", İnönü  
Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013.

1%

Publication

YILMAZ, Burcu Selin and YILMAZ, Özgür  
Devrim. "Terörizm ve Terörizmin Hedefi  
Olarak Turizm Endüstrisi", Dicle Üniversitesi,  
2005.

1%

Publication

Tariq Mukhimer. " Hamas Rule in Gaza",  
Springer Nature, 2013

&lt;1%

Publication

TURİNAY, Faruk. "Ceza hukukunda terör  
örgütü kavramı", Türkiye Barolar Birliği,

&lt;1%

2015.

Publication

7

Sayin, Yusuf. "DİN VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER: İSLAM'IN DIŞ POLİTİKA KURAMI", Journal of Islamic Law Studies, 2011.

<1%

Publication

8

YILDIRIM, Aynur. "Kurumsal Yapı ve Terör İlişkisinin Toplumsal Maliyeti", Ekonomik Mali Yayınlar San. ve Tic. AŞ., 2014.

<1%

Publication

9

ERKAN, Rüstem and BAĞLI, Mahzar. "Diyarbakır'da Seçmen Davranışı ve Seçmen Davranışının Oluşmasında Yerel Medyanın Rolü", TUBITAK, 2005.

<1%

Publication

10

(Acar, Özgür and Gürson, A. Poyraz). "Sovyetler Birliği'nin 1991 Yılında Dağılması Sonrasında Türkiye'nin Orta Asya'daki Beklentileri ve Bu Beklentilerin Karşılanamama Sebepleri", Atılım Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.

<1%

Publication

11

KARAKOÇ, Enderhan and GÜLSÜNLER, M. Evrim. "Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında facebook: Konya üzerine bir araştırma", Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi, 2012.

<1%

Publication

12 "Charting a New Course? Testing Rouhani's Foreign Policy Agency in the Iran-Syria Relationship", Iran in the World, 2016. <1 %  
Publication

13 CEYLAN, Yılmaz. "Toplumsal değerler ve medya etiği", Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012. <1 %  
Publication

14 YENİDÜNYA, A. Caner and İÇER, Zafer. "SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜT KURMA SUÇU", Turhan Kitapevi Ofset Matbacılık Tesisleri, 2013. <1 %  
Publication

15 BAGHERI, Saeed. "Uluslararası insancıl hukuk ve terörizme karşı nükleer silahların kullanımı", Gazi Üniversitesi, 2014. <1 %  
Publication

16 ATABEY, Ömer Serdar and ULUTAŞ, Ahmet. "Terörizmin önlenmesinde önemli bir araç olarak Avrupa konseyi terörizmin önlenmesi sözleşmesi", TUBITAK, 2011. <1 %  
Publication

EXCLUDE QUOTES OFF

EXCLUDE MATCHES OFF

EXCLUDE OFF

BIBLIOGRAPHY